

YHDESSÄ SEKSUAALISTA HÄIRINTÄÄ JA AHDISTELUA VASTAAN

Paikallisen ongelmaratkaisun työmalli ennalta estävän strategian
suuntaisena työkaluna

Katja Nissinen

Syksy / 2016

Tekijä		Tutkinto
Katja Nissinen		Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi		Julkisuusaste
Yhdessä seksuaalista häirintää ja ahdistelua vastaan – paikallisen ongelmanratkaisun työmalli ennalta estävän strategian suuntaisena työkaluna.		Julkinen
Ohjaaja		Opinnäytetyön muoto
Mari Koskelainen		Tutkimuksellinen opinnäytetyö
<p>Tiivistelmä</p> <p>Poliisin ennalta estävä toiminta on tilanteessa, jossa toimintaa pyritään yhdenmukaistamaan valtakunnallisesti ennalta estävän toiminnan strategian suunnassa. Yhdenvertaisten palvelun takaamiseksi tarvitaan yhtenäisiä toimintamalleja. Tässä opinnäytetyössä esitetään paikallisen ongelmaratkaisun työmalli (POR) ja arvioidaan mallin sopivuutta ennalta estävän toiminnan strategian suuntaiseksi työkaluksi.</p> <p>POR –työmallia on hyödynnetty #Respect –kampanjassa, jonka avulla on pyritty vaikuttamaan seksuaaliseen ahdisteluun ja häirintään Helsingissä. Opinnäytetyössä tutkitaan kampanjan vaikutuksia arviointitutkimuksen hengessä. Työssä esitetään yhteistoimijoille lähetetyn kyselyn tulokset, sekä seksuaalisen ahdistelun rikostilastojen kehitys Helsingissä. Työ sivuaa myös tutkimusta tehdessä selvinnyttä piilorikollisuusongelmaa, koskien nuorten kokemaa seksuaalista väkivaltaa.</p> <p>Tuloksista ilmenee, että vaikutusten mittaaminen on haastavaa. Vaikka kampanjan suoria vaikutuksia ei pystytä tässä työssä aukottomasti todentamaan, voidaan POR-työmallin toimivuutta tutkia jatkossakin arviointitutkimuksen keinoin. Saatujen tietojen avulla on arvioitu POR- työmallin toteutusta kampanjassa, sekä esitetään miksi paikallisen ongelmaratkaisun työmalli soveltuu ennalta estävän toiminnan strategian suuntaiseksi työkaluksi.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
39 + 3 liitesivua	marraskuu /2016	mAMK2015ONT
Avainsanat		
Ennalta estävä toiminta, ennalta estävän toiminnan strategia, paikallisen ongelmaratkaisun työmalli, seksuaalinen häirintä, seksuaalinen ahdistelu, kampanja, piilorikollisuus		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
1.1 Tutkimusaiheen valinta	3
1.2 Tutkimuksen rajaus	4
1.3 Tutkimuksen rakenne	4
2 POLIISIN ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA	5
2.1 Lyhyt katsaus ennalta estävän toiminnan lähihistoriaan	5
2.2 Poliisin ennalta estävän toiminnan nykytilanne	6
2.2.1 Ennalta estävän toiminnan strategia 2014 - 2018	7
2.2.2 Ennalta estävän toiminnan strategian kahdeksan linjausta	8
3 PAIKALLISEN ONGELMARATKAISUN TYÖMALLI (POR)	10
3.1 Paikallisen ongelmaratkaisun tavoite ja työmallit	10
3.2.1 Kenttätöiminta paikallisessa ongelmaratkaisussa	11
3.2.2 Riskienhallinta paikallisessa ongelmanratkaisussa	12
3.2.3 Rohkaiseva turvallisuusyhteistyö	13
3.2. Problem oriented policing	14
4 SEKSUAALINEN AHDISTELU	15
4.1 Seksuaalisen ahdistelun teonkuvaus	15
4.2 Seksuaalinen ahdistelu Helsingissä	16
4.3 Seksuaalirikokset ja piilorikollisuus	17
4.4 Kouluturvallisuuskysely 2015 piilorikollisuuden näkökulmasta	18
5. #RESPECT – KAMPANJA	19
5.1 Prosessin kuvaus	19
5.1.1 Suunnittelupalaverit	20
5.1.2 Julkaisutapahtuma	21
6. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
6.1 Tutkimusmenetelmä	23
6.2 Tutkimusongelmat	24
6.3 Tutkimuksen aineiston hankinta	24
6.4 Menetelmän analysointi	25
6.5 Tutkimuksen luotettavuus	25

7. TULOKSET	26
7.1 Kyselylomake ja aineisto	26
7.2 #Respect -kampanja paikallisen ongelmaratkaisun työmallin näkökulmasta.....	28
7.2.1 Kenttätoiminta.....	28
7.2.2 Riskienhallinta	28
7.2.3 Rohkaiseva turvallisuusyhteistyö.....	29
7.3 # Respect –kampanja ennalta estävän toiminnan strategian näkökulmasta.....	29
8. POHDINTA	32
8.1 Yhteistoiminta ja vaikuttavuus	32
8.2 Rikostilastot ja piilorikollisuusongelma	33
8.3 POR -työmalli ennalta estävän strategian suuntaisena työkaluna.....	34
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	36
LÄHTEET	38

1 JOHDANTO

Ennalta estävän poliisitoiminnan tavoite on vähentää rikoksia ja lisätä turvallisuutta. Ennalta estävän toiminnan strategian tavoitteena on luoda toiminnalle selkeät linjaukset sekä yhdenvertaistaa palveluita kansalaisten kesken. Turvallisuutta uhkaavat ilmiöt muuttuvat. Niiden tunnistaminen sekä niihin puuttuminen vaativat yksilöllisiä ratkaisuja kunkin ongelman ratkaisemiseksi. Alueellisen tilannekuvan muodostamiseen tarvitaan yhteistyötä alueen asukkaiden, toimijoiden sekä viranomaisten kanssa. Sosiaalisen median kautta vuorovaikutus poliisiin sekä kansalaisten kesken on helpottunut. Tietoa alueellisista turvallisuusongelmista voidaan jakaa. Turvallisuusongelmien ratkaisu ennalta estävästi, sekä rikosten vähentäminen, vaatii jokapäiväisen poliisitoiminnan lisäksi erityistoimintaa. Keskiössä ovat alueellinen yhteistyö, aktiivinen ja varhainen puuttuminen, sekä tavoitteellinen yhteistyö alueen toimijoiden kanssa. (Ennalta estävän toiminnan strategia 2014, 2.)

Turvallisuusyhteistyön onnistumiseen vaaditaan uusia työ- ja ratkaisumalleja. Yksi toimijoiden kesken kokeiltu tapa toteuttaa turvallisuusyhteistyötä on paikallisen ongelmaratkaisun työmalli (POR). Opinnäytetyössä kuvataan Helsingissä toteutetun POR – työmallin keinoin toteutettu kampanja seksuaalisen häirinnän ja ahdistelun vähentämiseksi. Tutkin ja arvioin #Respect -kampanjan vaikutuksia, kysymällä toimintaan osallistuneiden sidosryhmien edustajilta, miten yhdessä toteutetun kampanjan vaikutukset ilmenevät heidän työnsä kautta. Kuvaan seksuaalisen ahdistelun rikostilastojen kehitystä Helsingissä ennen kampanjaa ja kampanjan aikana, sekä pohdin kehitykseen vaikuttaneita seikkoja. Lisäksi arvioin ja pohdin tulosten kautta, onko paikallisen ongelmaratkaisun työmalli sopiva ennalta estävän toiminnan (EET) strategian linjausten suuntaiseksi työkaluksi.

Opinnäytetyön tavoite on rohkaista lukijaa kokeilemaan POR -työmallia omassa toimintaympäristössään. Paikallisen ongelmaratkaisun työmalli –luvussa esitetään myös muita tapausesimerkkejä alueellisiin ilmiöihin puuttumiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi. Rohkaiseva turvallisuusyhteistyö, joka on yksi paikallisen ongelmaratkaisun työmallin yksi toimintamuoto, kannustaa toimijoita ratkaisemaan turvallisuuteen liittyviä ongelmia myös itse. Tämä parantaa poliisin ja kansalaisten yhteistyötä ennalta estävän toiminnan strategian tavoitteiden mukaisesti. Toimintamallin toteuttaminen ei vaadi suuria resursseja – aktiivisuutta, yhteistyötä ja ennakkoluulottomia ratkaisuja kylläkin.

1.1 Tutkimusaiheen valinta

Ennalta estävän toiminnan tulosten mittaaminen ja toiminnan onnistumisen arvioiminen ovat haastavaa. Paikallisen ongelmaratkaisun työmallin keinoin on Helsingissä puututtu moniin turvallisuusongelmiin. Tulosten onnistumisen arviointi on perustunut projektista vastaavan henkilön ammatilliseen arvioon siitä, että kohteena olleeseen ongelmaan on pystytty vaikuttamaan tavoitteen suuntaisesti (ongelma poistuu, siirtyy, poliisin itse tekemät havainnot, poliisille tulleet ilmoitukset vähenevät, kansalaispalautteet, jne.).

Paikallisen ongelmaratkaisun työmallin vaikutuksia ei ole Suomessa tutkittu, ja ennalta estävästä toiminnasta on olemassa verrattain vähän poliisin tuottamaa materiaalia, joten toiminnan vaikuttavuutta on hyvä tarkastella myös tutkimuksen keinoin.

Opinnäytetyön aiheen valitsemisen aikaan seksuaalinen ahdistelu oli ajankohtainen ilmiö Helsingissä. Poliisille tulleiden ilmoitusten lukumäärän kasvua spekuloidiin monenlaisilla syillä, ja myös media kiinnostui asiasta. Uuden vuoden 2016 ilmiö liitettiin voimakkaasti turvapaikanhakijoihin liittyväksi ongelmaksi ja tilanne synnytti vastustusta turvapaikanhakijoita kohtaan. Julkinen keskustelu antoi myös viitteitä, että kaupunkilaisten turvattomuuden tunne oli kasvanut seksuaalirikosten suhteen.

Poliisille tuli ilmoituksia ja havaintotietoja seksuaalisesta ahdistelusta enemmän kuin aikaisemmin. Helsingin poliisissa päätettiin selvittää ilmiön laajuutta kysymällä lisää ajantasaista tietoa toimijoilta, jotka työskentelevät nuorten, turvapaikanhakijoiden sekä seksuaalirikosten uhrien parissa. Toimintasuunnitelman päälinjaksi muodostui puuttua yleisillä paikoilla tapahtuviin seksuaalirikoksiin viestinnän, valvonnan sekä paikallisen ongelmaratkaisun työmallin keinoin.

1.2 Tutkimuksen rajaus

Alkuperäinen suunnitelma oli tutkia yhteistoiminnan (projektin) vaikutusta kaupunkilaisten turvallisuuden tunteeseen ja rikostilastoihin. Aikaisempaa tutkittua tietoa, joihin tuloksia voisi verrata, ei ollut olemassa, joten tutkimusta ei voinut toteuttaa.

Yhteistoimintaprojektin alkaessa turvapaikanhakijoista keskusteltiin osana ilmiötä ja työn alkuperäisenä ajatuksena oli osaltaan kartoittaa syitä tähän. Ensimmäisessä toimijoiden kanssa pidetyssä tapaamisessa asiantuntijat kuitenkin kertoivat seksuaalisen häirinnän ja ahdistelun olleen yhteiskunnallinen ilmiö jo aikaisemmin. Ongelmaa ei nähty rajatun ryhmän asiana, vaan aika ajoin yhteiskunnassa esiin nousevana ilmiönä. Tähän tietoon pohjautuen opinnäytetyössä ei tutkita seksuaalisen ahdistelun tekoon vaikuttavia syitä. Työssä tarkastellaan poliisin tietoon tulleiden rikosilmoitusten määrän kehitystä Helsingissä ja pohditaan niitä seikkoja, jotka vaikuttavat poliisille tehtyjen ilmoitusten määrään.

Paikallisen ongelmaratkaisun työmallin sopivuutta ennalta estävän toiminnan strategian suuntaiseksi työkaluksi arvioidaan tarkastelemalla kampanjassa toteutettuja strategian osa-alueita. Yhteistoimintaprojektin prosessin eri vaiheet kuvataan työssä lyhyesti ja prosessin toimivuutta arvioidaan vain ennalta estävän toiminnan strategian linjauksien osalta.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Opinnäytetyön alussa perehdytään poliisin ennalta estävään toimintaan, sekä toimintaa ohjaavaan ennalta estävän toiminnan strategiaan. Luvussa kuvataan ennalta estävän toiminnan nykytilannetta niiden haasteiden valossa, johon paikallisen ongelmaratkaisun työmallista etsitään ratkaisuja. Strategian suuntaisena työkaluna esitetään paikallisen ongelmanratkaisun työmallin käsite ja tuloksissa käsitellään niitä yhteistoimintakampanjan (#Respect –kampanja) osa-alueita, joissa POR –työmalli on toteutunut.

Seksuaalisen ahdisteluun luvussa käsitellään ahdistelua rikosoikeudellisesta näkökulmasta ja kiinnitetään huomio seksuaalisen ahdistelun tilanteeseen Helsingissä. Luvussa sivutaan myös seksuaalirikoksiin liittyvää piilorikollisuuden ongelmaa.

Teorian, sekä käsitteiden jälkeen, esitellään #Respect –kampanja, sen tavoitteet sekä toteutus. Tuloksissa kuvataan ne osa-alueet, joissa POR -työmalli sekä EET- strategia ovat toteutuneet. Luvussa esitetään myös tutkimuksessa toteutetun kyselyn tulokset, joissa kampanjaan osallistuneet toimijat esittävät näkemyksensä kampanjan vaikuttavuudesta, sekä toimintamallin sopivuudesta vaikuttavuuden saavuttamiseksi.

Pohdinnassa käsitellään yhteistoimintaa sekä sen vaikuttavuutta toimijoiden näkökulmasta. Toiminnan vaikutusta pohditaan suhteessa seksuaalisista ahdisteluista tehtyihin rikosilmoituksiin. Piilorikollisuusongelma kuvataan tutkimusta tehdessä ilmenneiden seikkojen kautta. Luvussa esitetään myös pohdintaa siitä, soveltuuko POR- työmalli ennalta estävän strategian suuntaiseksi työkaluksi.

2 POLIISIN ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA

2.1 Lyhyt katsaus ennalta estävän toiminnan lähihistoriaan

Poliisin ennalta estävällä toiminnalla ja turvallisuusyhteistyöllä on pitkä historia. Lähipoliisitoiminnan ensiaskeleita on otettu 70-luvun lopulla, jolloin korttelipoliisityöryhmän mietinnössä lähipoliisitoiminnan kehittyminen nähtiin rikosten ennalta ehkäisyn tehostamisena ja yleisön välisten suhteiden parantamisena. Mallia lähipoliisitoimintaan (Community Policing) ja käytäntöihin haettiin Englannista ja Yhdysvalloista. Lähipoliisitoiminta vakiintui osaksi poliisitoimintaa vuonna 1991. (Värri 2015, 4.)

Poliisihallitus teki vuonna 1998 linjauksia lähipoliisin toimintamalleiksi. ”Tavoitteena turvallinen lähiympäristö” painottaa ongelmakeskeistä ja alueelliseen yhteistyöhön perustuvaa toimintamallia rikosten ja järjestyshäiriöiden ennalta ehkäisemiseksi. Värri esittää pro gradu tutkimuksessaan, kuinka 1990 -luvulla lähipoliisitoiminnan muuttui perinteisestä poliisitoiminnasta ennaltaehkäisevään suuntaan reagoinnin sijaan, ongelmasuuntautuneeksi tehtäväsuuntautuneisuuden sijaan ja turvallisuuden rakentajaksi valvonnan sijaan. Tavoite oli myös kääntää rikosten torjunnan painopiste poliisin monopolista yhteisvastuulliseen suuntaan ja tehdä strategista yhteistyötä yhteisöjen ja muiden viranomaisten kanssa. (Värri 2015, 5.)

Lähipoliisitoiminnan strategiassa 2010 kuvataan lähipoliisitoiminnan olevan poliisin perustehtävän hoitamista kansalaisläheisesti laadukkaasti ja tehokkaasti. Tavoite on tuottaa turvallisuutta, turvallisuuden tunnetta sekä vähentää ja ehkäistä rikollisuutta ja järjestyshäiriöitä. Näiden toimintojen avulla pyritään säilyttämään poliisikuva myönteisenä ja poliisiin kohdistuva luottamus korkealla. Strategiassa otetaan huomioon toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset ja ymmärretään tarve poliisin rikostorjuntatyön keinovalikoiman muutoksiin reaktiivisesta proaktiiviseen. Paikallinen yhteistyö ja yhdessä koottu analysoitu tieto muodostaa toiminnan perustan. (Lähipoliisitoiminnan strategia 2010, 3,7.)

2.2 Poliisin ennalta estävän toiminnan nykytilanne

Saadakseni selkeän kuvan ennalta estävän toiminnan nykytilanteesta, tiedustelin asiaa poliisihallituksen poliisitarkastaja Pekka Heikkiseltä. Heikkisen mukaan poliisilaitosten tehtävänä on varmistaa ennalta estävän toiminnan osalta selkeät ja johdetut rakenteet. Rakenteilla ja prosesseilla tavoitellaan ennalta estävän toiminnan yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta. (Heikkinen 2016.)

Konsultoin ennalta estävän toiminnan tilanteesta Helsingin poliisin ennalta estävän toiminnon johtaja ylikomisario Jari Taposta, joka kuuluu valtakunnalliseen ennalta estävän toiminnan ohjausryhmään. Ohjausryhmän tavoite on yhdenmukaistaa ennalta estävää toimintaa ja toimintamallia valtakunnallisesti ennalta estävän strategian suunnassa. Taponen seuraa aktiivisesti valtakunnallista tilannetta, ja vaikka toiminnan yhdenmukaistamisessa on saavutettu onnistumisia, on työ vielä kesken. Suurimpina ongelmina Taponen toteaa, että toiminta on pitkälti perustunut yksittäisten poliisimiesten, tai pienten ryhmien aktiivisuuteen tehdä ennalta estävää toimintaa ilman johdon ohjausta, tai jopa kiinnostusta koko toimintaa kohtaan. Tämä aiheuttaa pahimmillaan tilanteita, jossa toiminta on näköalaton, tehtävät valikoidaan oman osaamisen, tai jopa mukavuusalueen mukaan ilman pitkäjännitteistä suunnitelmaa alueen ongelmien ratkaisemiseksi ennalta estävän strategian suunnassa ja johdon linjausten mukaisesti. Taponen näkee myös, että tehtäviin saatetaan hakeutua enemmän mukavuussyistä todellisen kiinnostuksen ja ammattitaidon sijaan. Ennalta estävän toiminnan tehtävät kärsivät myös poliisikulttuurin arvostuksen puutteesta. (Taponen 2016.)

Samankaltaiseen lopputulokseen on tullut Jukka Tylli, joka on tutkinut opinnäytetyössään ennalta estävän toiminnan tilaa Kaakkois - Suomen poliisilaitoksessa. Tylli esittää kehittämis ehdotuksensa toiminnan kehittämiseksi ennalta estävän toiminnan strategian suunnassa. Kehittämisen haasteena Kaakkois - Suomessa on ennalta estävän toiminnan mieltäminen edelleen koulupoliisitoiminnaksi sen sijaan, että jokainen poliisi mieltäisi toiminnan osaksi omaa perustoimintaa. Ennalta estävän toiminnan haaste on, että se mielletään erityistoiminnoksi poliisihallinnon sisällä. Toiminnan kannalta on tärkeä mieltää, ennalta estävän toiminnan koskevan koko poliisitoimintaa, eikä olevan pelkästään koulu-, lähi-, tai nettipoliisitoimintaa. (Tylli 2016, 29, 51.)

Tylli näkee Kaakkois – Suomen ennalta estävän toiminnan kehittämisessä tärkeänä johtamisen terävöittämisen ja koulutuksen-, analyysitoiminnan-, kenttätoiminnan-, rikostorjunnan-, lupahallinnon-, viestinnän- sekä viranomaisyhteistyön kehittämisen. Alueellista ongelmaratkaisumallia (POR) tulee myös hyödyntää ajatusmallin sisäistämisessä, sekä alueen ongelmien ratkaisussa. (Tylli 2016, 48-49.)

Joni Tonteri on tutkinut opinnäytetyössään ennalta estävän toiminnan ajatusmallin jalkauttamista hälytyspartioiden oma-aloitteisille valvontatehtäville Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella. Tonteri kuvaa työssään ennalta estävää työtä tavoitteelliseksi, suunnitelmalliseksi ja tulokselliseksi työksi, jossa johtamisen ja toiminnan laatuvaatimusten täyttyminen luo rikosten ennalta ehkäisyn lisäksi myös tehokkuutta toimintaan. (Tonteri 2014, 28-29.)

Mari Sainio selvittää opinnäytetyössään ennalta estävän toiminnan sen hetkistä (vuoden 2012 tilanne) tilaa taustatiedoksi ennalta estävän toiminnan strategian luomisessa. Sainio esittää toiminnallisina haasteina puutteet tavoitteellisuudessa, pitkäjänteisyydessä sekä yhdenmukaisissa toimintamalleissa. Sainion ja Taposen näkemykset yhtyvät siinä, että ennalta estävä toiminta kärsii arvostuksen puutteesta ja toimintaa ei mielletä koko henkilöstölle kuuluvaksi. Sainio toteaa myös, että laitoskohtaisten erilaisten toimintamallisen toteuttaminen on ollut esteenä sille, että valtakunnallisesti ei pystytä tuottamaan tasalaatuista ennalta estävää poliisipalvelua. Sainio näkee tutkimuksessaan ennalta estävän strategian tekemisen ensimmäisenä askeleena kohti ennalta estävän toiminnan valtakunnallista yhtenäistämistä sekä kehittämistä. (Sainio 2012, 49,63.)

Toiminnan yhdenmukaistaminen ja yhteisten toimintamallien luominen nousevat toistuvasti esiin Heikkisen ja Taposen kanssa käymissäni keskusteluissa sekä Tyllin ja Sainion tutkimuksissa. Tämä haaste on opinnäytetyöni keskiössä kuvatessani luvussa 3. POR – työmallia ja sen hyödyntämistä käytäntöön. Työmallia hyödyntämällä voidaan saavuttaa onnistuneita ratkaisuja alueellisten turvallisuusongelmien ratkaisuisissa. Valtakunnallisesti toteutettuna sen hyödyntäminen tuo yhdenmukaisuutta rohkaisevaan poliisiin ja alueellisten toimijoiden turvallisuusyhteistyöhön.

2.2.1 Ennalta estävän toiminnan strategia 2014 - 2018

Sainion (2012) esittämiä johtopäätökset nostettiin esiin tammikuussa 2014 julkaistussa ennalta estävän toiminnan strategiassa. Strategia on tehty vuosille 2014 - 2018 ja sen keskeinen viesti on nähdä ennalta estävä toiminta poikkileikkaavasti kaikkiin poliisin toimintoihin sisältyvänä toimintatapana. Vaikka strategia antaa mahdollisuuden alueellisille ratkaisuille sekä valinnoille, on strategian tavoite valittujen toimintalinjausten kautta tehostaa ennalta estävää toimintaa, vähentää rikoksia ja lisätä turvallisuutta. Toimintatapa ulottuu poliisiorganisaation kaikille tasoille ja toiminnassa huomioidaan sekä ihmisten- että alueellinen yhdenvertaisuus. (Sisäministeriö 2014, 2.)

Ennalta estävän toiminnan kokonaisuuden muodostavat ennalta estävästi suoritettu jokapäiväinen poliisin toiminta sekä erityistoiminta, jossa poliisi toteuttaa toimenpiteitä ensisijaisena tavoitteenaan ennalta estävä turvallisuuden parantaminen. Ennalta estävän työn visioksi muodostui ”vähemmän rikollisuutta – enemmän turvallisuutta – yhdessä ennakoivasti toimien”. Tietojohdoisen poliisitoiminnan ja alueellisen työn tavoite on, että poliisi tuntee toimintaympäristön ja pystyy ennakoimaan ympäristössä tapahtuvia muutoksia. Poliisi luo luottamuksellisia suhteita keskeisten kumppaneiden kanssa havaintojen saamiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi yhdessä luotuja toimintaprosesseja hyödyntäen. Kohdennettujen toimenpiteiden avulla poliisi tunnistaa syrjäytymisen ja rikosoirehdinnan syitä ja vaikuttaa syihin ennakoivasti yhteistyössä viranomaisten, kuntien sekä yhteisöjen kanssa. Ennalta estävän toiminnan strategia on tehty vastaamaan tähän haasteeseen. (Sisäministeriö 2014, 2.)

Seuraavassa alaluvussa ovat ennalta estävän strategian linjaukset. Luvussa 7.3, sekä pohdinnassa palataan strategian linjauksiin niiltä osin, jotka ovat toteutuneet #Respect –kampanjassa.

2.2.2 Ennalta estävän toiminnan strategian kahdeksan linjausta

Strategian avulla tavoitellaan päämääriä ja matkan varrella tarvitaan erilaisia keinoja tavoitteen saavuttamiseksi. Rikollisuuden vähentäminen ja turvallisuuden lisääminen ovat suuria haasteita. Yhteistoiminta vaatii muiden toimintatahojen toiminnan ja toimintatapojen ymmärtämistä, sekä kuhunkin tilanteeseen sopivia ratkaisumalleja. Niistä neljä ensimmäistä koskevat kaikkea poliisitoimintaa. (Sisäministeriö 2014, 2.)

1. *”Poliisin ennalta estävä toiminta on kokonaisvaltaisesti ja tietojohtoisesti suunniteltua, järjestettyä, johdettua ja toteutettua tavoitteellista toimintaa turvallisuuden parantamiseksi ja rikosten torjumiseksi.”*

Käytännössä tämä tarkoittaa suunniteltua, organisoitua ja johdettua toimintaa organisaation kaikilla tasoilla poliisin ylijohdon laatiman toimenpidesuunnitelman mukaisesti. Toiminta järjestetään kiinteäksi osaksi poliisin rakenteellista kokonaisuutta. Toiminta perustuu poliisin sisällä poikkileikkaavaan yhteistyöhön, sekä tietojohtoisuuteen, jossa hyödynnetään eri toiminnoissa aktiivisesti hankittua ja analysoitua tietoa. (Sisäministeriö 2014, 3.)

2. *”Ennalta estävän toiminnon tehokkuus edellyttää asetetun tavoitteen saavuttamiseksi painopisteiden määrittämistä, kohderyhmien tunnistamista ja toiminnan kohdentamista sekä uusien toimintatapojen löytämistä.”*

Alueellisen tilannekuvan lisäksi tarkastellaan myös valtakunnallisia ilmiöitä ja turvallisuutta vaarantavia tekijöitä. Painopisteitä ja kohderyhmiä määriteltäessä tulee huomioida eri ryhmien erityistarpeet paikallisissa olosuhteissa. Sidosryhmäyhteistyöllä (sisältää myös moniviranomais- ja moniammatillisen työn) ja asiakasryhmien kesken tehdään tavoitteellista yhteistyötä ehkäisten paikallisten ongelmien syntymistä ja niiden kärjistymistä. Keinot ovat asiakaslähtöisiä ja ajantasaisia (esim. teknologia, sosiaalinen media). (Sisäministeriö 2014, 3.)

3. *”Ennalta estävän toiminnan vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan eri poliisihallinnon tasoilla toiminnan ohjaamiseksi ja kehittämiseksi.”*

Ennalta estävää toimintaa seurataan ja arvioidaan paikallisesti sekä valtakunnallisesti painopisteiden määrittämiseksi ja kohdentamiseksi. Seurannan ja arvioinnin tavoitteena on taata riittävä toiminnallinen yhdenmukaisuus sekä alueellinen yhdenvertaisuus. Arviointitavat ja mittarit määritellään poliisihallituksen toimeenpanosuunnitelmassa. Poliisihallituksen toimeenpanosuunnitelma määrittää arviointitapoja ja mittareita. (Sisäministeriö 2014, 4.)

4. *”Ennalta estävä viestintä on aktiivista ja suunniteltua, nostaa esiin turvallisuuteen haitallisesti vaikuttavia ilmiöitä, tiedottaa ennakoivasti ja osallistaa ihmiset vaikuttamaan turvallisuuden edistämiseen.”*

Ennalta estävällä viestinnällä informoidaan, valistetaan, neuvotaan sekä pyritään edistämään ihmisten osallistumista. Viestinnällä pyritään vaikuttamaan myös ihmisten tietoihin, asenteisiin, sekä käyttäytymiseen. (Sisäministeriö 2014, 4.)

Ammattitaitoisen, palvelevan ja tehokkaan viestinnän avulla on parhaimmillaan mahdollista saada ennalta estävää vaikuttavuutta ja yhteiskunta pyritään kohtaamaan turvallisuutta lisäävällä tavalla. (Sisäministeriö 2014, 4.)

5. *”Ennalta estävä erityistoiminta edellyttää erikoistuneita, ammattitaitoisia ja motivoituneita osajia, jotka toimivat tiiviissä yhteistyössä muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa ja löytävät uusia toimintatapoja ja kumppaneita vaikuttavuuden saavuttamiseksi.”*

Ennalta estävä erityistoiminta edellyttää laaja-alaista turvallisuusosaamista ja kykyä tehdä moniammatillista ilmiö- ja yksilötason yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Turvallisuusongelmien ratkaisu edellyttää perinteisestä poliisitoiminnasta laaja-alaisempaa lähestymistapaa ja moniammatillista työtettä. Yhteistyötahoja hyödynnetään kuhunkin tilanteeseen sopivalla tavalla ja uusia yhteistyötahoja pyritään löytämään aktiivisesti verkostoitumalla. (Sisäministeriö 2014, 4-5.)

6. *”Ennalta estävässä rikostorjunnassa hankitaan, käsitellään ja jaetaan tietoja, tunnistetaan asiakkaan tarpeet ja vaikutetaan rikosten teon taustasyihin sekä opastetaan asiakas palveluiden piiriin rikosten ennalta estämiseksi.”*

Ennalta estävässä rikostorjunnassa tavoite on lisätä kiinnijäämisriskiä ja vähentää rikoksen houkuttelevuutta. Tavoitteeseen päästään rikosten paljastamisella ja selvittämisellä. Tutkinnassa otetaan huomioon rikostyyppien erityispiirteet ja rikos- ja turvallisuusuhkiin pyritään vaikuttamaan ennalta estävin toimenpitein. Rikoskierteeseen ajautuminen estetään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja erityistä huomiota kiinnitetään lapsiin sekä nuoriin. (Sisäministeriö 2014, 5.)

7. *”Ennalta estävässä valvonta- ja hälytystoiminnassa sekä liikennevalvonta- ja liikenneturvallisuusyhteistyössä tehdään yhteistyötä keskeisten toimijoiden kanssa ja kohdennetaan aktiivista toimintaa tietojohtoisesti.”*

Valvonta- ja hälytystoiminnassa sekä liikennevalvonta- ja liikenneturvallisuusyhteistyössä lähtökohtana on laadukas poliisityö, jossa toimenpiteitä kohdennetaan tietojohtoisesti (esim. paikka ja aika). Ilmiöihin puututaan aktiivisesti, turvallisuutta vaarantavia riskitekijöitä ja rikosten tekotilaisuuksia vähennetään. (Sisäministeriö 2014, 5.)

8. *”Ennalta estävä lupahallinto vaikuttaa turvallisuusriskeihin, rikosten syntymahdollisuuksiin ja järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiin.”*

Ennalta estävä lupaharkintaa ja lupavalvontaa toteutetaan laadukkaasti ja yhdenmukaisesti. Väärinkäytösmahdollisuudet prosessissa tunnistetaan ja poliisiyksiköiden tuottamaa tietoa hyödynnetään lupahallinnon ennalta estävässä toiminnassa ja päinvastoin. (Sisäministeriö 2014, 5-6.)

3 PAIKALLISEN ONGELMARATKAISUN TYÖMALLI (POR)

Ennalta estävän toiminnan strategian tavoite on vähentää rikollisuutta, parantaa turvallisuutta ja toimia yhdessä alueen toimijoiden kanssa. Tässä luvussa esitellään paikallisen ongelmaratkaisun työmalli, joka on työmenetelmä rikosten ja häiriöiden vähentämiseen sekä turvallisuudentunteen parantamiseen. POR -työmallia on sovellettu opinnäytetyössä esiteltävässä #Respect -kampanjan toteutuksessa. Opinnäytetyössä pohditaan, soveltuuko työmalli ennalta estävän toiminnan strategian suuntaiseksi työkaluksi.

POR-työmallin kaltaisia ratkaisuja on toteutettu eri maissa. Luvun lopussa esitellään lyhyesti, miten poliisin ongelmakeskeistä lähestymistapaa toteutetaan Yhdysvalloissa ja esitellään POR –työmallia vastaava S.A.R.A. –malli.

3.1 Paikallisen ongelmaratkaisun tavoite ja työmallit

Paikallisen ongelmaratkaisun työmallin tarkoitus on tunnistaa turvallisuuteen vaikuttavia häiriöitä ja ongelmia nimetyllä ja rajatulla alueella. Toiminnalla tuetaan toimijoita ratkaisemaan ongelmia näiden omassa toimintaympäristössään. Yhteistyön tulee tarvittaessa voida ylittää kaikenlaiset sektorirajat. Ongelmaa kuvatessa tietoa koostetaan useista eri lähteistä ja mukaan luetaan myös ongelmat, joita ei laissa määritellä rikoksiksi. Ongelmakeskeistä toimintaa käytetään osaltaan ohjaamaan poliisitoiminnan suunnittelua ja toteuttamista. (Hyyryläinen 2012, 6, 11.)

Paikallisen ongelmaratkaisun työmenetelmässä on keskeistä, että poliisi ei yksin ratkaise alueellisia ongelmia, vaan se tehdään yhteistyössä alueellisten toimijoiden kesken. Poliisi omaksuu itselleen roolin yhteisön sisäisenä turvallisuuskonsulttina opastaen yksilöä tai yhteisöä ratkaisemaan ongelmia näiden omassa toimintaympäristössä. Poliisi tekee rohkaisevaa turvallisuusyhteistyötä tavoitteena rohkaista toimijoita ymmärtämään oma asemansa turvallisuuden ja viihtyisyyden kehittäjänä. Avainasemassa onnistuneessa yhteistyössä on alueellinen verkostoituminen. Yhteistyöverkostojen, kehittämistyöryhmien tai kehityshankkeiden myötä saavutettu tuttuus ja luottamus helpottavat yhteistyötä kussakin tilanteessa. (Hyyryläinen 2012, 11-15.)

Paikallisen ongelman määritelmä:

- Ongelma on yksilön, tai ihmisjoukon aiheuttama.
- Ongelma ei ole vähäinen, tai ohimenevä.
- Ongelma vaikuttaa useaan henkilöön.
- Ongelman hoitamisesta vastuu kuuluu useammalle taholle.
- Ongelma aiheuttaa rikoksia, häiriöitä, tai turvattomuuden tunnetta.

(Poliisin ennalta estävän toiminnan valtakunnallinen hanke 2016.)

Työmallin valintaan vaikuttaa ongelman laatu, sekä laajuus. Poliisi arvioi riskinhallintaa tehdessään mikä on tarkoituksenmukaisin keino ongelman ratkaisemiseksi. Usein tavoitteiden saavuttamiseksi käytetään kaikkia kolmea keinoa. (Hyyryläinen 2012, 15)

Työmallit kuvataan alla olevassa kaaviossa, ja niiden toimintaperiaatteet esitetään seuraavissa kolmessa alaluvussa.

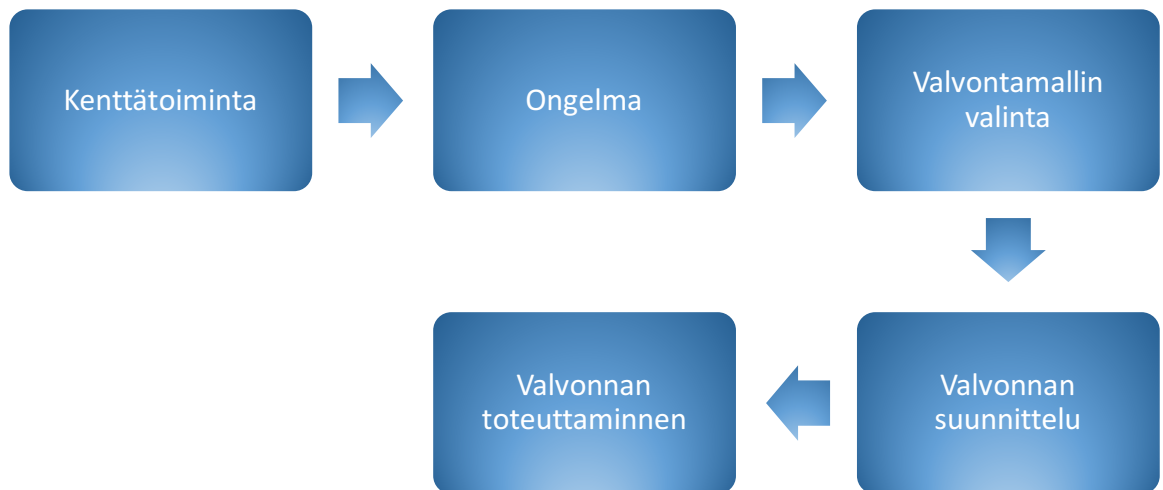
Kaavio 1: Paikallisen ongelmaratkaisun työmallit (Hyryläinen 2012, 12.)

3.2.1 Kenttätoiminta paikallisessa ongelmaratkaisussa

Kenttätoiminnassa suoritettavat valvontatoimenpiteet voivat olla esimerkiksi jalkautumisia maalikohteisiin. Hälytys- tai valvontapartio voi jalkautuessaan kävellä vaikkapa ostoskeskuksen, tai metroaseman päästä päähän. Mikäli ei ilmene mitään erityistä, johon tulisi yleisen järjestyksen, tai turvallisuuden puitteissa puuttua, poistuu partio paikalta. Lähipoliisipartion lähestymistapa valvontaan on operatiivisesti katsottuna samankaltainen, sillä erolla, että valvontaan käytetään todennäköisesti enemmän aikaa. (Hyryläinen 2012, 14.)

Ennalta estävän toiminnan näkökulmasta ero hälytyspartioiden toimintaan syntyy siitä, että lähipoliisin tehtävä on jatkuvasti hankkia ajantasaista tietoa turvallisuustilanteesta. Käytännössä tämä tarkoittaa kohtaamisia kioskimyyjien, kauppiaiden, vartijoiden, tai vaikkapa ravintolavahtimestarien kanssa selvittäen onko alueella esiintynyt turvallisuuteen liittyviä ongelmia. Samalla voidaan sopia tarvittavista jatkotoimenpiteistä, tapaamisista, tai muista toimenpiteistä. (Hyryläinen 2012, 14.)

Kenttätoiminnan hyödyntämistä voidaan kuvata esimerkillä, jossa leikkipuistossa on ilmennyt ongelma, jonka aiheuttavat puiston välittömässä läheisyydessä suonensisäisesti huumeita käyttävät narkomaanit. Narkomaanien käytös aiheuttaa häiriötä ja pelkoa muille puiston käyttäjille. Kenttätoiminnan keinoin asia ratkaistaan todennäköisesti niin, että poliisi ilmoituksen tai tiedon asiasta saatuaan menee puistoon ja tavattuaan kohdehenkilöt, tekee tarvittavat toimenpiteet häiriön poistamiseksi. Ongelma poistuu hetkeksi, mutta todennäköistä on, että narkomaanijoukko palaa hyväksi havaittuun paikkaan takaisin. Näin tapahtuessa poliisin toiminnalla ei saavuteta pysyvää vaikutusta, vaan ongelma poistuu hetkellisesti. Kenttätoiminnan keinoin voidaan kuitenkin valvoa muilla keinoin saavutettua vaikutusta ja sitä tulee käyttää suunnitelmien tukena. Näkyvää kenttätoimintaa ei voida korvata millään muulla hallinnollisella toiminnalla. (Hyryläinen 2012, 15.)

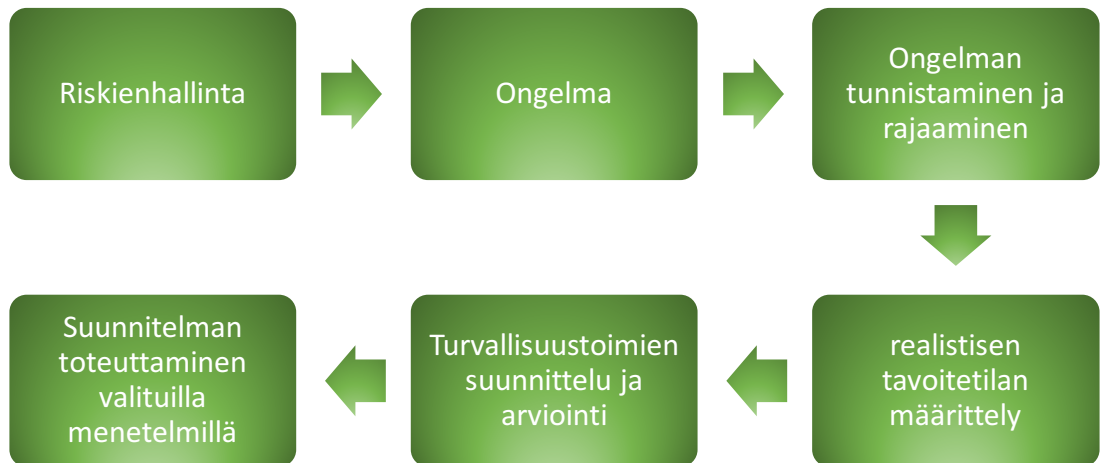

Kaavio 2. Kenttätoiminta (Hyyryläinen 2012, 15.)

3.2.2 Riskienhallinta paikallisessa ongelmanratkaisussa

Riskienhallinnalla tarkoitetaan sitä, että paikallisessa ongelmaratkaisussa arvioidaan ongelmaa ja sen aiheuttamat heijastusvaikutuksia. Riskienhallinnan avulla yhdistetään tarvittaessa poliisin kenttätoiminnan, sekä rohkaisevan turvallisuusyhteistyön keinot kokonaiseksi palveluketjuksi. Riskienhallinnan ajattelutapaan liittyy ongelman tunnistaminen, rajaaminen, sekä tavoitetilan määrittäminen. Toimintasuunnitelma ja toteutustavat valitaan ja niitä kehitetään toiminnan edetessä, suunnitelmia arvioidaan, sekä seurataan. Varsinainen ongelman suhteen tavoite on poistaa, siirtää tai rajata sitä. (Hyyryläinen 2012, 12-13.)

Leikkipuistoesimerkissä asiaa tarkastellaan myös leikkipuiston näkökulmasta mieltäen sen käyttötarkoitus (paikka lapsille), sekä puistolle aiheutuvat ongelmat. Maahan heitetyt ja suojaamattomat huumausaineiden käyttövälineet aiheuttavat mahdollisia vaaratilanteita lapsille, sekä niiden talteen kerääminen työntekijöille vaivaa. Vanhemmat eivät välttämättä halua tuoda lapsiaan puistoon, ja yleinen turvallisuuden tunne, sekä puiston maine kärsivät. Tämänkaltaisissa tilanteissa olisi epärealistista olettaa, että valituilla toimenpiteillä voitaisiin lopettaa huumausaineiden käyttö, mutta narkomaanit voitaisiin yrittää siirtää toisaalle, jos heijastusvaikutus ympäristöön olisi mahdollisesti pienempi. Riskinarvioinnin tuloksena syntynyt tavoitetila on ongelman siirtäminen ja toimenpiteen onnistumiseksi tarvitaan paikallisen ongelmaratkaisun työmallin jokaista työkalua. (Hyyryläinen 2012, 16.)

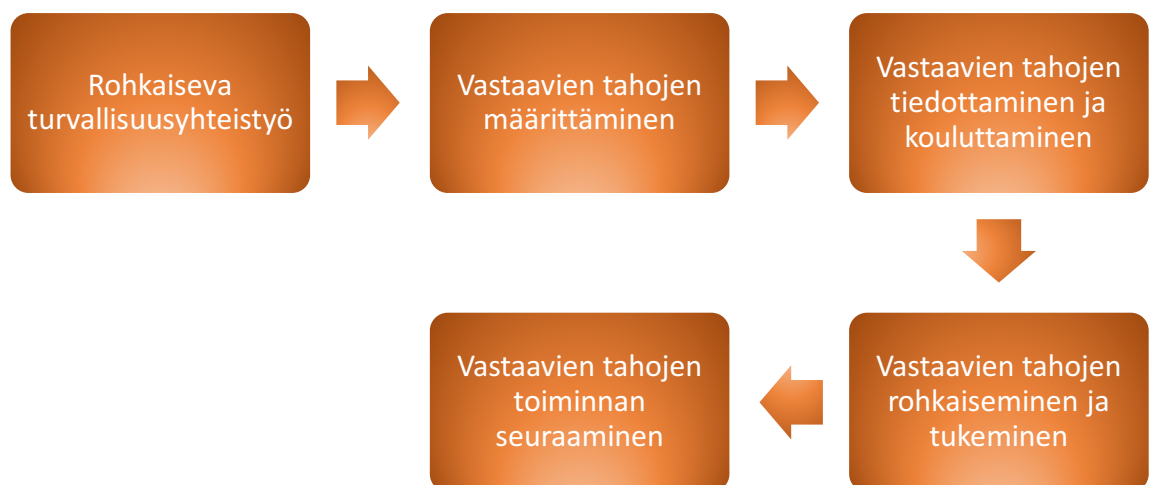

Kaavio 3. Riskienhallinta (Hyyryläinen 2012, 16.)

3.2.3 Rohkaiseva turvallisuusyhteistyö

Rohkaisevassa turvallisuusyhteistyössä poliisi omaksuu yhteisössä turvallisuuskonsultin roolin tavoitteenaan neuvoin ja kehotuksin kannustaa ongelmien ratkaisuun. Yhdessä toimimisessa on keskeistä rohkaista toimijoita ymmärtämään oma roolinsa, mahdollisuutensa ja vastuunsa turvallisuuden, sekä viihtyisyyden kehittäjinä. (Hyyryläinen 2012, 13.)

Esimerkissä seuraavana kokoon kutsutaan koolle ne toimijat, jotka ovat vastuussa leikkipuiston toiminnasta, sekä ylläpidosta. Tässä tapauksessa toimijoita on useita aina kaupungin viranhaltijoista leikkipuiston toimijoihin. Jokaisen toimijan vastuualue kartoitetaan. Kaikkia tiedotetaan havaituista ongelmista, sekä menetelmistä niiden ratkaisemiseksi. Tähän tiedottamisen ketjuun liittyvät myös huumausaineiden käyttäjät. Heille kerrotaan, että paikka ei sovellu huumausaineiden käyttöön ja kaikki vastuutahot ovat asiasta samaa mieltä. (Hyyryläinen 2012, 16.)

Kaavio 4. Rohkaiseva turvallisuusyhteistyö (Hyyryläinen 2012, 17.)

3.2. Problem oriented policing

Ongelmien ratkaisemiseen keskittyvää poliisitoimintaa (problem oriented policing) toteutetaan myös Yhdysvalloissa. Toiminta-ajatus on, että problem oriented policing (POP) on strategia, jonka avulla lähipoliisitoiminta eli community oriented policing -filosofia (COP) laitetaan käytäntöön. Poliisi pyrkii määrittämään alueellisia ongelmia, osaa ratkaista niitä, sekä ymmärtää rikoksiin liittyviä syy - seuraussuhteita. Tietoa kerätään eri lähteistä kuten poliisin järjestelmistä, poliiseilta, viranomaisilta, yksityiseltä sektorilta, kansalaisille tehtävien kyselyiden avulla, sekä rikosten uhreilta sekä epäillyiltä. Poliisi etsii aktiivisesti parhaita, sekä yksilöllisiä ratkaisuita, ongelmien ratkaisemiseksi, ja vaikuttavuuden saavuttamiseksi. (Peak 1996, 82-84.)

Vuonna 1982 Newport News nimisessä kaupungissa Virginian osavaltiossa käynnistettiin projekti, jonka tavoite oli suunnitella työkalu lisääntyneiden turvallisuusongelmien ratkaisemiseksi. 155 000 asukkaan kaupungissa nousi esiin rikosilmiöitä, joihin tuli puuttua. Tähän tarpeeseen kehitettiin S.A.R.A. –ongelmaratkaisu prosessi. (Peak 1996, 87-88.)

S.A.R.A. (scanning – analysis – response – assessment) on neliosainen malli, jonka ensimmäinen vaihe on kartoittaa alueellinen turvallisuuteen liittyvä ongelma (scanning). Ongelma nousee esiin poliisin tai yhteisön kautta. Toisessa vaiheessa ongelma analysoidaan (analysis). Vaihetta pidetään erityisen kriittisenä kokonaisuuden onnistumisen kannalta. Ongelman vakavuudesta ja siihen vaikuttavista seikoista varmistutaan. Analyysin keskiössä on ongelma, johon liittyy tapahtumapaikka, uhri sekä tekijä. Tavoite on se, että ongelmaan vaikuttavista seikoista kerätään kaikki ongelman ratkaisemiseksi tarvittava tieto. Analyysivaiheessa valitaan ne toimijat, jotka osallistuvat ongelman ratkaisuun. (Peak 1996, 88-93.)

Kolmannessa vaiheessa toimijat ”räätelöivät” analyysivaiheesta saatujen tietojen pohjalta toimintamallin ongelman ratkaisemiseksi (response). Ratkaisun tavoitteet ovat seuraavat:

- ongelma poistuu
- vähentää poliisille tulevien ilmoitusten määrää
- ongelman aiheuttamien vahinkojen minimoiminen
- ongelman hallitseminen
- ongelman siirtäminen niille tahoille, kenelle se kuuluu

Viimeisenä toiminnan vaikutuksia arvioidaan (assessment). Arvioinnissa hyödynnetään poliisin järjestelmiä, sekä muilla keinoin saatavaa tietoa. Useat erilaiset mittarit auttavat arvioimaan toiminnan vaikutuksia. (Peak 1996, 93-94.)

Tohtori Harry Hoover on tutkinut rikostorjuntamalleja Yhdysvalloissa ja suosittelee S.A.R.A. mallin käyttöä turvallisuusongelmien ratkaisussa. Tärkeimpänä avaintekijänä vaikuttavuuden saavuttamiseksi Hoover näkee ”uudenlaiset” (nontraditional interventions, unusual approach) lähestymistavat ongelmien ratkaisemiseksi. Police Crime Control Strategies –teoksessa esitetään myös, että POP –malli on korvannut lähipoliisitoiminnan. (Hoover 2014, 80-83.)

4 SEKSUAALINEN AHDISTELU

Tässä luvussa käsitellään seksuaalista ahdistelua rikosnimikkeenä sekä Helsingin tilannetta poliisille tulleiden ilmoitusten lukumäärän suhteen. Vuonna 2015 tehdyssä valtakunnallisessa kouluturvallisuuskyselyssä selvisi, että tuhannet nuoret joutuvat seksuaalisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan uhriksi. Luvun lopussa sivutaan seksuaalirikoksiin liittyvää piilorikollisuutta ja esitetään piilorikollisuusongelma kouluturvallisuuskyselystä saatujen tietojen valossa. Mainittakoon tässä yhteydessä myös, että seksuaalisen ahdistelu tuli rangaistavaksi syyskuussa 2014, kun taas kansankielessä käytetty seksuaalinen häirintä ei ole lain mukaan rangaistavaa.

Työssä käytetään molempia käsitteitä, joka saattaa aiheuttaa lukijalle päänvaivaa. Seuraavassa alaluvussa kuvattu teonkuvaus on esimerkki siitä, miten lainvalmisteluvaiheessa rikosnimikkeenä oli seksuaalinen häirintä, mutta se muutettiin myöhemmin ahdisteluksi. Tästä syystä em. luvussa puhutaan häirinnästä – lukija voi mielessään muuttaa nämä kohdat ahdisteluksi.

4.1 Seksuaalisen ahdistelun teonkuvaus

Rikoslain 20 luvun 5 a §:n (27.6.2014/509) mukaan; ”Joka koskettelemalla tekee toiselle seksuaalisen teon, joka on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava, jollei teosta muualla tässä luvussa säädetä rangaistusta, seksuaalisesta häirinnästä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi”.

Hallituksen esityksen 216/2013 vp mukaan kyseessä on asianomistajarikos, ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista. Alle 18-vuotiaisiin kohdistuneet rikokset ovat virallisen syytteen alaisia. Alaikäisten osalta rajaus koskee 16-17 -vuotiaisiin kohdistuneita rikoksia. Heitä nuorempiin kohdistuneet rikokset arvioidaan lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä. (HE 216/2013.)

Pykälän suojelukohteena on seksuaalinen itsemääräämisoikeus, jossa jokaisella tulee lähtökohtaisesti olla oikeus päättää seksuaalisesta käyttäytymisestään edellyttäen, ettei hän loukkaa toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Seksuaalisesti häiritty henkilö joutuu tahtomattaan mukaan seksuaalisesti olennaiseen toimintaan. Teko on rangaistava tahallisena. (HE 216/2013.)

Esityksessä esitettiin, että koskettelu on teko, jolta edellytetään tiettyä intensiivisyyttä. Kysymyksessä olisi toisen sively, puristelu, taputtelu tai muu vastaava teko. Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden suoja määrittäisi rangaistaviksi kosketteluun kohteiksi rinnat, sukupuolielimen, takapuolen tai reidet, suuteluun ollessa myös rinnastettavissa kosketteluun. Kosketteluun voitaisiin esityksen mukaan rinnastaa myös henkisen itsemääräämisoikeuden loukkaus fyysisen sijaan. Tällaisia loukkauksia olisivat toisen henkilön ulkoisten ominaisuuksien, erityisesti seksuaalisesti merkityksellisten ruumiinosien kommentointi esimerkiksi yleisellä paikalla. Vakavammissa tapauksissa tämän voitaisiin katsovan loukkaavan uhrin seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Kosketteluun rinnastettavia tekoja voisivat olla myös toisen seuraaminen sukupuoliyhteyttä ehdotellen tai painostaminen sukupuoliyhteyteen.

Yleisellä paikalla tapahtuva ehdottelu maksua vastaan tapahtuvasta sukupuoliyhteydestä, tai siihen ryhtymisen hinnan tiedustelusta, voisi myös soveltaa seksuaalisen häirinnän rangaistussäännöstä. (HE 216/2013.)

Seksuaaliseksi häirinnäksi voidaan katsoa myös itsensä paljastaminen (ellei sen katsota olevan sukupuolisiveyden julkista loukkaamista), sekä perusteeton kysely toisen sukupuolielämästä. Teolla ei välttämättä tavoitella tekijän kiihottumista, vaan kyseessä voi olla myös valta-aseman hakeminen, kohteen nolaaminen. Tekijän motiivi ei ole tunnusmerkistön osa. Kyseessä on seksuaalisen itsemääräämisoikeuden abstrakti vaarantaminen, eikä rangaistavuuden edellytyksenä ole, että kohde kokee itsemääräämisoikeutensa tulleen loukatuksi. Lähtökohtana arviointiin on niin sanotun keskimääräisihmisen reagoititapa. Koventamisperusteena arvioissa käytetään henkilökohtaisia ominaisuuksia, kuten ikää ts. nuorimpien ja vanhimpien loukkaamiseen suhtaudutaan matalammalla kynnyksellä. (HE 216/2013.)

4.2 Seksuaalinen ahdistelu Helsingissä

Konsultoin Helsingin poliisin vakavat henkilöön kohdistuvat rikokset toiminnon johtaja rikosylikomisario Jonna Turusta seksuaalisen ahdistelun tilanteesta Helsingissä. Vakavat henkilöön kohdistuvat rikokset -toiminto tutkii Helsingissä tapahtuneet seksuaalirikokset. Turunen vastaa muiden tehtäviensä ohella myös seksuaalirikoksista tiedottamisesta Helsingin poliisissa.

Turunen kertoi, että rikoslain 20 luvun 5a§ on tullut voimaan 1.9.2014. Aikaisemmin tekotavaltaan vastaavat teot on kirjattu kunnianloukkauksina. Siitä, miten moni kunnianloukkauksista on täyttänyt seksuaalisen ahdistelun tunnusmerkit, ei ole tietoa. Lain voimaantulosta vuoden 2015 syyskuun loppuun saakka, poliisille tehtiin kuukausittain yksittäisiä ilmoituksia. Lokakuussa 2015 tapahtui merkittävä muutos poliisille tehtyjen ilmoitusten lukumäärässä (taulukko 1.).

Taulukko 1. Poliisille ilmoitetut seksuaaliset ahdistelut Helsingissä (lukumäärät ilmoitusajankohdan mukaan). (Polstat 2016).

Seksuaaliset ahdistelut	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marras	joulu
2014	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	4	5
2015	3	0	2	4	4	5	2	1	0	10	17	11
2016	27	10	9	6	12	8	5	14				

Turunen on poliisille tulleita ilmoituksia tarkastellessaan todennut, että ahdistelut tapahtuvat pääsääntöisesti julkisella paikalla tekijän jäädessä usein tuntemattomaksi. Nämä paikat ovat usein sellaisia mihin kerääntyy muitakin ihmisiä, esimerkiksi suurimmat kauppakeskukset, joukkoliikenneasemat tai joukkoliikennevälineet. Seksuaalinen ahdistelu ei ole Turusen kokemuksen mukaan uusi ilmiö, mutta vuoden 2016 vaihteessa esiin nousi tekotapa, joissa yksittäisen tekijän sijaan tilanteessa oli mukana suurempi joukko epäiltyjä yhden ollessa aktiivinen. Rikosten selvittämisen suurin haaste on viive ilmoitusten tekemisessä. Tutkinnan onnistumisen kannalta on merkittävää, että teosta ilmoitetaan välittömästi niiden tapahduttua. (Turunen 2016.) Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa 2. kuvataan Helsingin poliisin selvitysprosentteja seksuaalisten ahdisteluiden osalta.

Taulukko 2. Seksuaalirikosten selvitysprosentit Helsingissä (Polstat 2016)

(Seksuaalinen ahdistelu tuli rangaistavaksi 1.9.2014)

Seksuaaliset ahdistelut	2013	2014	2015	Ennuste	Tammi - elokuu			
					2015	2016	+ / -	+ / - %
Ilmoitettu Kpl	0	13	59	256	21	91	70	333,33%
Selvitys%	0,0%	30,8%	20,3%	24,7%	33,3%	28,6%	-4,8%	-14,29%

Viestinnän roolin Turunen näkee merkittävänä siinä, että poliisille uskalletaan kertoa rikoksesta. Vuoden 2015 – 2016 vaihteessa käyty aktiivinen keskustelu, poliisiin laaja tiedottaminen aiheesta sekä ihmisten ymmärrys siitä, että kyseessä on rikos, ovat merkittäviä seikkoja poliisille tehtyjen ilmoitusten määrän kasvussa. Ilmoituksissa on myös ilmennyt se, että uhrit eivät välttämättä vaadi asiassa rangaistusta, mutta haluavat tuoda asian viranomaisten tietoon. (Turunen 2016.)

4.3 Seksuaalirikokset ja piilorikollisuus

Ylikomisario Turunen esitti näkemyksiään myös siitä, että kaikkiin seksuaalirikoksiin liittyy paljon piilorikollisuutta. Turunen toi esiin sen seikan, että seksuaalirikoksiinkaan liittyvän kokonaisrikollisuuden määrä ei ole poliisin tiedossa, koska poliisi tilastoi seksuaalirikosten osalta vain poliisille ilmoitetut rikokset (rikosilmoitukset). Turunen korosti sitä, että näistä tilastoista keskusteltaessa, tai niitä tutkittaessa tulee samassa yhteydessä ottaa huomioon myös piilorikollisuus. Johtopäätöksiä ei tule tehdä pelkkien rikosilmoitusten perusteella. (Turunen 2016.)

Viestinnän rooli on merkittävä piilorikollisuuden esiin tuomisessa, ja julkisen keskustelun rooli on tärkeä yleisen tietoisuuden parantamisessa. Poliisiin aiheesta jakama informaatio ja tiedottaminen, sekä laajempi yleinen keskustelu madaltavat ilmoituskynnystä ja aktiiviset tutkintatoimenpiteet tuovat seksuaalirikosten tutkinnassa esiin lisää rikoksia. Ennalta estävän toiminnan roolin Turunen kokee merkittäväksi nimenomaan informaation, sekä keskustelun lisääjänä ja kaikkien sidosryhmien työ on merkittävää uhrien tukemisessa ja rohkaisemisessa ilmoitusten tekemiseen poliisille. (Turunen 2016.)

Turusen esittämään ongelmaan piilorikollisuuden määrän tunnistamisesta törmätään myös kriminologisessa tutkimuksessa. Kaikesta todellisuudesta esiintyvistä rikollisuudesta on haastavaa saada luotettava varmuus (piilorikollisuusongelma). Ilmirikollisuudella tarkoitetaan poliisin tietoon tullutta ja rekisteröimää tietoa. Piilorikollisuudella vastaavasti tilaston ulkopuolelle jäävää rikollisuutta. Piilorikollisuus käsittää havaitsematta jääneet rikokset, poliisille ilmoittamatta jätetyt tapaukset, sekä ei-rikoksina rekisteröidyt tapaukset. Ilmi- ja piilorikollisuutta yhdessä kutsutaan kokonaisrikollisuudeksi. (Laitinen 2005, 203-205.)

Piilorikollisuuden määrän arvioimisen keinoja ovat vertailutilastot ja vertailurekisterilähteet, rikosuhritutkimukset sekä tietojen kerääminen rikoksen tekijöiltä. Poliisille ilmoittamatta jätetyistä rikoksista voidaan saada tietoa esimerkiksi lääkintähuollon tilastoista, vakuutusyhtiöiden arkistoista, tai oppi- tai hoitolaitosten kortistoista. Rikosuhritutkimuksissa uhria haastatellaan. (Laitinen 2005, 207-208.)

Varsinkin vakavampien rikosten kohdalla on huomattu, että uhreilta saadaan luotettavampaa tietoa, kuin rikoksiin syyllistyneiltä (rikoksentehtäjän haastattelut). Mikäli uhritutkimuksen otos kohdistetaan koko väestöä edustavaan otokseen, saadaan tietoja kokonaisrikollisuudesta. Tämänkaltaiset tutkimukset antavat ensisijaisesti tietoa rikoksista, ei rikollisista. Uhritutkimuksissa on havaittu epäluotettavuustekijöitä juuri siveellisyysrikosten osalta, sillä esimerkiksi arkaluontoisten asioiden kertominen voi muodostua ylivoimaiseksi haastattelutilanteessa. (Laitinen 2005, 207-208.)

Rikositylikomisario Turusen mukaan haasteellista rikosuhritutkimuksissa seksuaalirikosten osalta on myös se, että uhrin kokemus saattaa olla ristiriidassa lain edellyttämien tunnusmerkistötekijöiden kanssa. Toisin sanottuna, se minkä uhri saattaa kokea rikokseksi, ei välttämättä ole sitä lain mukaan. (Turunen 2016.)

4.4 Kouluturvallisuuskysely 2015 piilorikollisuuden näkökulmasta

Terveyden ja hyvinvointilaitoksen toteuttamalla koko maan kattavalla kouluturvallisuuskyselyllä kerätään tietoa perusopetuksen 8. ja 9. vuosiluokan oppilailta, sekä lukiodien ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoilta. Kattavassa kyselyssä kerätään tietoa mm. lasten ja nuorten elinoloista, kouluoloista, terveydestä, terveystottumuksista, sekä opiskeluhuollosta. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista ja se toteutetaan joka toinen vuosi. (Haaste 2/2016, 8.)

Haaste –lehden artikkelissa esitetään kouluterveyskyselyn tuloksia seksuaalisen häirinnän ja väkivallan yleisyyden näkökulmasta alle 21-vuotiaiden lasten ja nuorten osalta. Seksuaalista häirintää ja seksuaalista väkivaltaa koskeviin kysymyksiin on annettu kolme vastausvaihtoehtoa, joissa vastaaja ilmoitti kokeneensa näitä ”toistuvasti”, ”joskus” tai ”en”. (Haaste 2/2016, 8)

Tutkimuksessa on esitetty vastaukset prosentuaalisesti luokka-asteittain, sekä tytöt ja pojat eritellen. Esitän seuraavassa taulukossa 120 400 oppilaan ”toistuvasti” ja ”joskus” -vastausten yhteen lasketun lukumäärän taulukosta ilmeneviin kysymyksiin.

Taulukko 3. Nuorten kokema seksuaalinen väkivalta (Haaste 2/2016, 8.)

Kehon intiimien alueiden koskettelu vasten tahtoasi	9716
Yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista	6971
Rahan, tavarain tai päihteiden tarjoamista sinulle vastineeksi seksistä	6097

Edellä mainituista kysymyksistä seksiin painostaminen tai pakottaminen on ahdistelua törkeämpi tekemuoto. Rahan, tavarain tai päihteiden tarjoaminen täyttää seksuaalisen ahdistelun tunnusmerkistön silloin, kun se tapahtuu yleisellä paikalla. Kehon intiimien alueiden koskettelu seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavasti täyttää seksuaalisen ahdistelun tunnusmerkistön.

5. #RESPECT – KAMPANJA

Poliisi havaitsi järjestelmistään vuoden 2015 lopulla, että Helsingissä poliisille ilmoitettujen yleisellä paikalla tapahtuneiden seksuaalirikosten määrä oli kasvanut ja rikosten uhreiksi olivat joutuneet pääsääntöisesti nuoret naiset. Poliisilla oli tiedossaan, että seksuaalirikoksia oli tapahtunut nuorten suosimilla paikoilla aikaisemminkin, mutta tällä kertaa turvapaikanhakijoiden myötä rikokset saivat muotoja, jotka herättivät turvattomuuden tunteen Helsingissä. Yksittäisen rikoksen tutkimiseksi suoritettavat toimet saattavat irrottaa ne rikosilmiökokonaisuudesta ja näin ollessa asialle tehdyt toimenpiteet eivät osaltaan lisää turvallisuuden tunnetta. Tästä syystä ilmiöön päätettiin puuttua kokonaisuutena. Poliisin tueksi ilmiöstä koottiin keskustelemaan laaja toimijajoukko, tavoitteena luoda ajantasainen analyysi tilanteesta, sekä päättää tavoitteista ja toimenpiteistä ongelman ratkaisemiseksi. (Toimintasuunnitelma 2016, 1.)

Kootessaan toimijoita luomaan tilannekuvaa ja ratkaisemaan turvallisuusongelmaa, lähestyi poliisi alueellista ongelmaa paikallisen ongelmaratkaisun työmallin keinoin. Yhteistyön tuloksena ilmiöön puuttumisen toimenpide-ehdotukseksi muodostui #Respect -kampanja - ”yhdessä seksuaalista häirintää vastaan”. Kampanjan tavoitteena oli vähentää yleisellä paikalla tapahtuvaa seksuaalista häirintää ja ahdistelua, herättää keskustelua, sekä järjestää positiivinen vastaisku vastakkainasettelulle. (Kokousmuistio 27.1.2016)

Helsingin poliisissa on toteutettu paikallisen ongelmaratkaisun työmallia vuodesta 2009 ja mallia hyödynnetään ennalta estävän toiminnon arjessa päivittäin. Oli siis selvää, että Helsingissä syksystä 2015 päätään nostaneeseen seksuaalirikosten ja häirinnän ilmiöön, päätettiin puuttua POR -työmallin keinoin.

Seuraavassa luvussa kuvataan poliisin syitä, miksi seksuaalisen häirinnän ilmiö otettiin toiminnan kohteeksi, kuvataan prosessi, jonka avulla ilmiöön puututtiin, sekä kuvataan prosessin vaiheet POR –työmallia, sekä ennalta estävän strategian linjauksia sivuavain osin.

5.1 Prosessin kuvaus

Helsingin poliisilaitoksen ennalta estävän toiminnan päällystö laati toimintasuunnitelman, jonka tavoitteena oli muodostaa kokonaiskuva yleisillä paikoilla tapahtuvan seksuaalisen häirinnän tilanteesta yhteistyökumppaneiden, sekä poliisin (järjestelmät) näkökulmasta. Nykytilakartoituksen, sekä yhteisen analyysin jälkeinen tavoite oli muodostaa realistinen ja saavutettavissa oleva tavoitetilä ja pohtia niitä toimenpiteitä, joilla tilanteeseen voidaan vaikuttaa.

Poliisin yhteistoiminnalle asettamat tavoitteet olivat yleisellä paikalla tapahtuvien seksuaalirikosten väheneminen ja turvallisuuden lisääminen, sekä suvaitsevaisuuden ja yhteiskuntarauhan lisääminen. Toimenpiteillä toivottiin olevan myös vähentävä vaikutus uhriutukseen, vastakkainasetteluun, vihapuheeseen, sekä rasismiin. (Toimintasuunnitelma 2016, 2.)

Alkuperäisen suunnitelman ajatus oli sopia toimenpiteistä, joita toimijat toteuttavat omassa toimintaympäristössään. Näitä toimenpiteitä olivat poliisin osalta tehokas rikosprosessi, kohdennettu valvonta, sekä poliisipartioiden tapahtumapaikoilla suorittamat tehokkaat ja oikeat toimenpiteet (mm. ohje rv- menettelystä). Yhteistyötahoille suunnatut toimenpideehdotukset käsittivät epävirallisen, sosiaalisen kontrollin (jalkautuvat yhteistyötahot, vartijat ja muut paikalliset toimijat), valistustoiminnan (poliisi, vastaanottokeskukset, maahanmuuttajajärjestöt), osallistumisen sosiaalisessa mediassa käytäviin keskusteluihin niillä foorumeilla, joissa mahdolliset tekijät ja uhrit keskustelevat (nettipoliisi, sekä kielitaitoiset kansalaisjärjestöt) ja viestinnän ja tiedottamisen aktiivisen käytön. Ajatus oli myös kohdentaa toimenpiteitä nuoriin, uhreihin sekä tekijöihin (muut kuin rikosprosessuaaliset keinot – Ankkuri ohjaus) ja pohtia maassa oleskeluun liittyviä asioita yhteistyössä migrin kanssa. (Toimintasuunnitelma 2016, 2.)

Yhteistyötahoiksi alustavaan suunnitteluun päätettiin kutsua toimijoita nuorten-, rikosten uhrien-, maahanmuuttajien- sekä turvallisuuden parissa työskentelevien toimijoiden joukosta. Yhteisesti sovittuja toimenpiteitä seurasi ja koordinoi Helsingin poliisilaitoksen ennalta estävä toiminto (komisario Johanna Guessous). Seksuaalirikosten seurannasta sekä tiedottamisesta vastasi vakavan rikollisuuden toimintayksikkö (rikosylikomisario Jonna Turunen). (Toimintasuunnitelma 2016, 2.)

5.1.1 Suunnittelupalaverit

Suunnittelupalavereita järjestettiin kevään 2016 aikana neljä kappaletta. Tammikuussa järjestetyn ensimmäisen kokoontumisen kutsussa esitettiin tavoitteeksi ideoida seksuaalista häirintää vähentävä ja turvallisuutta parantava saavutettavissa oleva toimenpide. Kutsussa esitettiin myös, että häirinnän lisäksi toimenpiteellä toivotaan olevan vaikutusta uhriutumisen, vastakkainasettelun, vihapuheen vähentymiseen sekä ymmärryksen, suvaitsevaisuuden, kulttuuritietämyksen ja yhteiskuntarauhan lisääntymiseen. (Kokouskutsu 2016)

Kokouksessa toimijat esittivät nykytilanteesta näkemyksensä, joista selvisi, että tällä hetkellä ongelmat näyttävät erilaisin tavoin. Helsingin keskustasta oli havaintoja, että miesjoukot olivat seurailleet päihtyneitä naisia, maahanmuuttajataustaisia tyttöjä on häiritty erilaisin tavoin, vastaanottokeskuksissa on syntynyt erilaisia väkivaltatilanteita mm. seksuaalivähemmistöjen kesken, ja vastaanottokeskusten läheisyydessä on tapahtunut epäiltyjä seksuaalirikoksia. Yleinen mielipide oli kuitenkin se, että seksuaalinen häirintä ei ole ilmiönä uusi, vaan sitä on esiintynyt aina. Vuodenvaihteen uutisointi koettiin toimijoiden kesken yksipuoliseksi siihen nähden, miten monimuotoisena seksuaalinen häirintä yleisesti ilmenee. Keskustelun jälkeen sovittiin, että jokainen pyrkii hankkimaan tahoillaan lisää tietoa ongelman kokonaistilanteesta tällä hetkellä. Yhteiseksi toimenpiteeksi valittiin toimijoiden yhteinen julkilausuma, jonka taakse pyritään kokoamaan mahdollisimman paljon muita toimijoita ja kansalaisia. (Kokousmuistio 27.1.2016.)

Helmikuun kokouksessa keskityttiin julkilausuman sisältöihin. Pääteemoiksi nousivat seksuaalinen itsemääräämisoikeus, uhrin tukeminen, häirintään puuttuminen, sekä toisen kunnioittamisen näkökulma. Ajatuksena oli myös tuoda eri järjestöjen kokemustieto esiin ja jakaa tutkittua informaatiota asiassa. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että julkilausuman sävy tulee olla positiivinen, eikä tuomitseva tai syyllistävä. Keskeiseksi teemaksi nousut toisten kunnioittaminen kiteytyi englanninkielisen ”respect” – sanan ympärille. (Kokousmuistio 12.2.2016)

Maaliskuun kokoontumisen tavoite oli päättää julkilausuman lopullinen sisältö. Keskeisiksi tavoitteiksi nousivat positiivisuus ja, että viesti tavoittaisi myös tavalliset kadunkulkijat. Respect – teema tuntui edelleen hyvältä, vaikkakin kansainvälinen jalkapalloliitto (Fifa) käyttää samaa termiä rasisminvastaisessa työssään. Kampanjan ydinajatuksiksi muodostui ”seksuaalisen häirinnän ja vihapuheen vastainen kampanja, jonka tavoitteena on yhteiskuntarauhan lisääminen”. Sovittiin, että toimijoiden viestintäammattilaiset ”hiovat” viestin ja materiaalit kuntoon, ja julkilausuman julkistamistilaisuus järjestetään torstaina 27.4.2016 Kampin kauppakeskuksessa. (Kokousmuistio 4.3.2016.)

5.1.2 Julkaisutapahtuma

#Respect -kampanja toteutettiin siten, että julkaisutapahtumaa edeltävänä päivänä julkaistiin mediatiedote, jossa kerrottiin kampanjan toiminta-ajatus ja siinä mukana olevat tahot. Ihmisiä kannustettiin ottamaan osaa selfie –kampanjaan.

Selfie -kampanjan ajatus oli se, että ihmiset kirjoittavat käteensä #Respect -tekstin ja ottavat itsestään kuvan. Kuvaa ja kampanjaesitettä tuli jakaa sosiaalisen median kautta eteenpäin ja näin toimien edistää tietoisuuden leviämistä asiassa.

Julkaisutapahtuman tavoite oli toimia näkyvästi Kampin kauppakeskuksessa ja tavoittaa mahdollisimman monia ihmisiä mukaan selfie -kampanjaan. Julkaisutapahtumassa oli mahdollista otattaa itsestään kuvia, jotka pyynnöstä ladattiin poliisiin Instagram – tilille. Mukaan kampanjaa vauhdittamaan tuli julkisuuden henkilöitä (mm. Mira Luoti, Musta Barbaari ja Prinssi Jousuf). Ihmisillä oli mahdollisuus kuvauttaa itsensä heidän, paikalla olleiden toimijoiden sekä poliisin kanssa. Toimintaan osallistuneet tahot (liite 2.) esittelivät toimintaansa ja keskustelivat kampanjaan liittyvistä aiheista ihmisten, sekä paikalle saapuneen median edustajien kanssa.

Kolmituntisen tapahtuman ajan paikalla kävi satoja ihmisiä ja tapahtuma sai erittäin lämpimän vastaanoton. Ihmiset keskustelivat ja jakoivat omia kokemuksiaan koskien seksuaalista häirintää sekä ahdistelua.

Seuraavalla sivulla (kuva 1.) olevassa #Respect –kampanjajulisteessa esitellään kampanjan ydinajatus sekä kampanjaan osallistuneet toimijat. Julistetta painettiin neljällä eri kielellä (suomi, ruotsi, englanti, arabia).

#RESPECT

Seksuaalinen häirintä on herättänyt viime kuukausina laajasti keskustelua. Vaikka aihe on saanut nyt paljon palstatilaa, asiana seksuaalinen häirintä ei ole uusi. Seksuaalinen kaltoinkohtelu on valitettavasti ollut osa suomalaista arkipäivää aina. Puristelua, koskettelua, kouraisuja, vihjailuja, kaksimielisiä juttuja, yksityisyyteen meneviä kommentteja, väkisin suuteltua, kajoamista toisen itsemääräämisoikeuteen.

Kenenkään ei tulisi joutua fyysisen eikä sanallisen häirinnän kohteeksi. Jokaisella on oikeus sanoa ei. Jokaisella on oikeus itse määrittää oman koskemattomuutensa rajat.

Laaja joukko toimijoita halusi yhdistää voimansa tämän tärkeän asian takia. Me toimimme erilaisten ihmisten parissa. Olemme jalkautuneina siellä, missä ihmiset kokoontuvat. Kuulemme erilaisia tarinoita ja olemme uhrien apuna. Näemme vastaanottokeskusten arkea. Vastaamme hämillään olevien nuorten puheluihin. Puutemme rikolliseen toimintaan. Olemme tukena siellä, missä tarvitaan turvallista aikuista. Ei kuitenkaan riitä, että ainoastaan me teemme töitä tämän tärkeän asian puolesta. Tämä asia kuuluu jokaiselle. Sinä voit vaikuttaa.

Kunnioita, #RESPECT

Rikoslaki 20:5a§

”Joka koskettelemalla tekee toiselle seksuaalisen teon, joka on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava, jollei teosta muualla tässä luvussa säädetä rangaistusta, seksuaalisesta ahdistelusta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.”

Yhdessä seksuaalisen itsemääräämisoikeuden, toisten kunnioittamisen ja yhteiskuntarauhan puolesta:

Helsingin poliisilaitos
Helsingin kaupunki
Aseman Lapset ry
Nytkis ry
Naisasialiitto Unioni
Pakolaisneuvonta ry
Nuorten Exit

Maahanmuuttovirasto
Tukinainen ry
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
Kirkon Ulkomaanapu
Naisten Linja
Monika-Naiset liitto ry

Al-Biir Lähimmäisapu ry
Väestöliitto / Nuorten toiminnot
Helsingin Diakonissalaitos
Luona Oy
Monik ry

Kuva 1. #Respect -julkilausuman kampanjajuliste.

6. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on laadullinen eli kvalitatiivinen ja tutkimusongelmia tarkastellaan arviointitutkimuksen näkökulmasta. Tietoa kerättiin projektiin osallistuneilta toimijoilta kysymysten avulla. Opinnäytetyön tekijä on osallistunut projektiin havainnoijan ja kehittäjän roolissa ja pyrki induktiiviseen analyysiin kokonaisuudesta. (Hirsjärvi, ym. 2008, 160.)

Arviointitutkimuksessa tutkija ottaa kantaa kysymyksiin ”kuinka toimittiin?”, ”kuka toimi?”, ”mitä saavutettiin?” ja ”miksi nämä tulokset saavutettiin?”. ”Kuinka toimittiin” on tässä tutkimuksessa tapahtuneen ymmärtämistä, ongelman sekä ratkaisutapojen kuvausta. ”Kuka toimi” viittaa siihen, ketkä olivat projektin toimijoita ja mistä syystä. ”Mitä saavutettiin” esitetään tulosarvion kautta toimijoilta kysymällä, sekä rikostilastojen kehitystä spekuloiden. ”Miksi” viittaa vuorostaan siihen, mikä on projektissa intervention tarve. (Holmila 2002, 35-36)

Koranderin väitöskirjassa viitataan Pawsoniin ja Tilleyyn (1997), joiden mukaan realistinen arviointitutkimus pyrkii kattavaan ja monipuoliseen analyysiin arvioitavasta kohteesta. Tutkimuksen tehtävä on analysoida ja käsitteellistää toiminnan sisältöä ja asetelmaa, seurata ja arvioida toiminnan toteutusta, sekä mitata ja arvioida ohjelmien hyödyllisyyttä. Pawson ja Tilley viittaavat Realistic Evaluation teoksessa Rossiin ja Freemaniin (1985), jotka nostavat eri hankkeiden arvottamisen yhdeksi yleiseksi arviointitutkimuksen tavoitteista. (Pawson 1997, 24.) Haasteellista arviointitutkimuksessa on taata riittävä resurssi ja aika tutkimusongelman tarkastelemiseen kaikilta mahdollisilta kanteilta (Korander 2014, 33.).

Realistisessa arviointitutkimuksessa kysymyksenasettelu kysyy mikä toimii, kenelle ja missä olosuhteissa. On siis ymmärrettävä, että tutkimuksen tulos voi olla käännteinen, ts. mikä toimii toiselle ei välttämättä toimi toiselle ryhmälle. Korander kuvaa tuloksen mahdollista käännteisyyttä poliisitoiminnallisella esimerkillä, jossa poliisin täsmälleen samanlainen toimintatapa saattaa toisinaan synnyttää katastrofaalisen mellakan tai toisinaan palauttaa järjestyksen. Realistisessa arvioinnissa pyritään toimimaan tiiviissä yhteistyössä osallisten kanssa koko projektin läpi ja tutkimuksessa voidaan odottaa tutkijan olevan tutkittavassa yhteisössä kehittäjän roolissa. (Korander 2014, 72-73.)

Realistinen arviointi mahdollistaa vaikuttavuuden arvioinnin osana ammatillista käytäntöä, koska sen avulla voidaan selittää ja ymmärtää miksi tietty interventio toimii juuri tietyssä tilanteessa. Interventiota tarkastellaan suhteessa ihmisiin ja keskeisiin muutosvoimiin. (Paasio 2003, 2.)

Pawson ja Tilley (1997) ovat kehittäneet generatiivisen kausaalisuuden ajatuksen, jossa jokin syy-seurausketju, eli mekanismi, voi tapahtua ja saada aikaan tietyn tuloksen (Korander 2014, 71). Holmila viittaa samaan ajatukseen niin, että syysuhde kuvaa ilmiön muutospotentiaalia. Tapahtuma tai teko voi käynnistää toisen tapahtuman tai teon. Tähän vaaditaan oikea ympäristö ja oikeat olosuhteet. (Holmila 2002, 32.)

Toimenpiteiden vaikuttavuutta selvitettiin lähettämällä kampanjaan osallistuneille henkilöille kolmen avoimen kysymyksen (ei strukturoitu) lomake (liite 1). Kysymyslomake lähetettiin sähköpostitse ja vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa.

6.2 Tutkimusongelmat

1. #Respect –kampanjan vaikuttavuus?
2. Soveltuuko paikallisen ongelmaratkaisun työmalli ennalta estävän toiminnan strategian suuntaiseksi työkaluksi?

Tutkimuksessa arvioidaan #Respect -kampanjan vaikuttavuutta toimijoiden, rikostilastojen sekä turvallisuusyhteistyön näkökulmasta. Tämän lisäksi analysoin kyselyn tuloksia ja arvioin sitä, mikä yhteistoimintaprojektissa toimi ja mikä ei. Vaikuttavuutta arvioin toimijoilta saadun tiedon lisäksi myös suhteessa poliisille tulleiden rikosilmoitusten lukumäärään. Poliisille tulleita rikosilmoituksia tarkastelen ennen ja jälkeen –asetelman kautta ja pohdin sitä, mikä saa aikaan mahdollisia muutoksia rikosilmoitusten lukumäärässä.

Tutkimuksen kohteena oleva poliisin ja sidosryhmien #Respect -kampanja toteutettiin paikallisen ongelmaratkaisun työmallin mukaisesti. POR -työmallia kuvataan pohdinnassa #Respect -kampanjassa toteutuneilta osin. Arvioin kampanjaa myös niiltä osin, joissa ennalta estävän toiminnan strategian linjaukset ovat toteutuneet. Näitä tuloksia pohdin siitä näkökulmasta, miltä osin työmallin ja strategian tavoitteet toteutuvat, sekä soveltuuko POR -työmalli EET -strategian suuntaiseksi työkaluksi.

6.3 Tutkimuksen aineiston hankinta

Osallistuin yhteistoimintakampanjan suunnittelukokouksiin sihteerin roolissa ja avustin käytännön järjestelyissä #Respect -kampanjan julkaisutapahtumassa. Kerroin avoimesti kaikille mukana olleille osapuolille ”tarkkailijan roolistani” ja tavoitteistani opinnäytetyöni suhteen. Pyrin tietoisesti olemaan esittämättä ajatuksiani, sekä mielipiteitäni ollakseni vaikuttamatta toimintaan millään tavoin. Kesäkuussa 2016 kokosin yhteenvedon kampanjan medianäkyvyydestä, joka toimitettiin kaikille osallistujille.

Lähetin kyselyn kampanjaan osallistuneelle kolmellekymmenelle henkilölle, jotka edustivat yhdeksäätoista eri organisaatiota (joistain organisaatioista oli useampi kuin yksi edustaja mukana).

Tutkimuksen teoriaosuuteen on hankittu ajantasaista tietoa ennalta estävästä toiminnasta, sekä seksuaalisen ahdistelun tilanteesta tutkimusten ja artikkeleiden lisäksi asiantuntijoilta kysymällä. Helsingin poliisilaitoksen seksuaalisen ahdistelun tiedottamisesta vastaa ylikomisario Turunen. Kunnioitin Helsingin poliisilaitoksen linjausta asiassa ja kävin läpi ilmiön tilannetta Turusen kanssa, jonka kautta sain myös tutkimuksessa käytetyt seksuaalista ahdistelua koskevat tilastot.

6.4 Menetelmän analysointi

Osallistuin kokouksiin, sekä julkaisutapahtumaan ja tein seurantaan julkilausuman leviämisestä mediassa. Osallistuminen prosessiin ja sen tarkkaileminen toimi arviointitutkimuksen keinona tehdä havaintoja toiminnasta, prosessiin etenemisestä, sekä vaikuttavuudesta.

Toimijoille esitettyjen kolmen kysymyksen avulla pyrittiin selvittämään ennen kaikkea kampanjan vaikutuksia. Koska tarkoitus oli kuulla kaikkien yhdeksäntoista organisaation näkökulma, valikoitui tekniikaksi haastattelun ja kyselyn välimalli, jossa vastaaja vastasi asiantuntijan roolissa kolmeen avoimeen kysymykseen kirjallisesti. Mikäli kaikki osallistujat olisi haastateltu henkilökohtaisesti olisi haastatteluiden tekemiseen mennyt viikkoja. Sidosryhmien erilaisuuden vuoksi olisi ollut mahdotonta valita toimijoiden joukosta pienempi otos.

Vastaajat edustavat erilaisia Helsingissä toimivia yhdistyksiä, liittoja ja viranomaisia (liite 2). Aineisto on saatu seitsemältä henkilöltä, joista kaksi edustaa samaa organisaatiota. Kysely on purettu sisältöanalyysin keinoin, jossa vastaukset on esitetty vastauksista esiin nousseiden teemojen kautta.

6.5 Tutkimuksen luotettavuus

Omaan pitkän työhistorian ennalta estävän poliisitoiminnan parissa. Aloitin aluepoliisin tehtävät vuonna 2004 Itäkeskuksen poliisissa ja toimin 2008 alkaneessa lähipoliisipilotissa ryhmän varajohtajana, sekä kehittämistehtävässä. Vuonna 2012 siirryin hälytyspartiotehtävistä Helsingin poliisin ennalta estävään toimintoon ryhmänjohtajaksi, kehittämään ennalta estävää toimintaa, sekä toimintamallia väkivaltaisen ekstremismin tunnistamiseksi yhdessä toiminnon henkilöstön, poliisin eri toimintayksiköiden sekä sidosryhmien kanssa. Olen virkaurani aikana seurannut ennalta estävän toiminnan kehitystä ja kehittänyt itseäni toimintaan liittyvien osa-alueiden asiantuntijana.

Mietin pitkään, olenko oikea henkilö pohtimaan ja esittämään paikallinen ongelmaratkaisu työmallin soveltuvuutta ennalta estävän strategian suuntaiseksi työkaluksi jo siitä syystä, että olen hyödyntänyt sitä perustehtävissäni useasti ja se on mielestäni toimiva toimintamalli. Näen asian kuitenkin niin, että toimintamalleja, sekä -tapoja tulee jatkuvasti pystyä arvioimaan (myös kriittisesti) ja kehittämään parhaan mahdollisen lopputuloksen saavuttamiseksi.

Opinnäytetyössäni pyrin ennen kaikkea objektiiviseen arviointiin arviointitutkimuksen hengessä, jossa avainkysymyksiä ovat mikä toimii, kenelle ja missä olosuhteissa. Tuon tutkimuksen, sekä oman pohdintani, kautta esiin myös niitä asioita, mitkä vaativat kehittämistä.

Seuraavissa luvuissa esitellään tulokset, pohdinta sekä johtopäätökset. Niistä ilmenee, että opinnäytetyön tavoite toiminnan mittaamisesta ei ole onnistunut kaikilta osin. Opinnäytetyössä pyrittiin mittaamaan toiminnan vaikutuksia. Arviointitutkimuksen näkökulma siitä mikä saa aikaan haluttuja muutoksia asiakaskunnassa ei ilmene tässä tutkimuksessa niiltä osin, että muutoksia kohderyhmässä ei pystytä mittaamaan. Intervention suoranaista vaikutusta kohderyhmään tutkimus ei siis pysty osoittamaan, ja näin ollessa

tutkimuksessa esitetään spekulatioita mahdollisista vaikutuksista näiltä osin. Toisin sanoen toimijoille esitetty kysymys kampanjan vaikutuksista asiakaskuntaan ei ole pätevä (validi) mittaamaan vaikutusta kohderyhmään.

Avointen kysymysten osalta on olemassa vaara siitä, olenko ymmärtänyt vastauksen niin, kuin kirjoittaja on sen tarkoittanut. Vastaajien haastattelemine henkilökohtaisesti olisi antanut mahdollisuuden esittää tarkentavia kysymyksiä. Uskon kuitenkin siihen, että koska olen osallistunut prosessiin ja haastateltavat ovat tulleet minulle jossain määrin tutuksi, pystyin tavoittamaan vastausten perimmäisen viestin.

7. TULOKSET

Käsittelen seuraavassa luvussa projektiin osallistuneille henkilöille lähetetyn kyselyn tulokset. Nostan esiin ne yhteistoiminnan osa-alueet ja kuvaan niitä osa-alueita, jotka ovat toteutuneet paikallinen ongelmaratkaisu – työmallin, sekä ennalta estävän strategian suuntaisesti.

7.1 Kyselylomake ja aineisto

#Respect -julkilausuman (kampanja) tavoite oli vaikuttaa siihen, että kukaan ei joutuisi fyysisen tai sanallisen seksuaalisen häirinnän eikä ahdistelun kohteeksi. Kyselyssä (liite 1.) toimijoille esitettiin kolme avointa kysymystä, joissa kysyttiin kampanjan vaikutusten ilmenemisestä osallistujien arjen (työn) näkökulmasta, kampanjan vastaanotosta asiakaskunnassa, sekä yhteistoiminnan sopivuudesta vaikuttavuuden saavuttamiseksi tai turvallisuusyhteistyön edistämiseksi. Kysymyksissä esitettiin mahdollisuus kuvata muutoksia tai vaikutuksia ihmisten asenteissa tai käyttäytymisessä sekä organisaation näkökulmasta. Asiakasnäkökulmaa kannustettiin pohtimaan asiakkaiden yhteydenottojen, kommenttien ja sidosryhmien kautta. Toimintamallia pyydettiin arvioimaan onnistumisen, yhteistyön mielekkyyden, sekä kehittämisen näkökulmasta.

Kuten jo aikaisemmin totesin, mittareiden kautta ei pystytty todentamaan kampanjan suoraa vaikutusta seksuaalisen häirintää, tai ahdistelua koskeviin asennemuutoksiin. Vastaajat havaitsivat muita vaikutuksia, jotka on esitetty alla olevassa luetelmassa.

- lisäarvo oman organisaation toimintaan
- tietoisuuden lisääminen aiheesta
- ennalta estävä vaikutus
- ei vaikutusta

Kampanja on tuottanut lisäarvoa vastaajien edustamille organisaatioille mm. sisäisen ja ulkoisen viestinnän tukena, jossa kampanjan teemaa on nostettu esiin sisäisessä viestinnässä, ulkoisessa viestinnässä sidosryhmille, sekä sosiaalisessa mediassa. Kampanjaa on hyödynnetty myös osana organisaation tavoitteita. Vastauksista ilmenee myös kampanjan herättäneen positiivista huomiota organisaatioiden sisällä ja organisaatioihin tulleissa palautteissa.

Vastaajat näkevät kampanjalla olleen vaikutuksia tietoisuuden lisääntymiseen. Kampanja on lisännyt seksuaaliseen häirintään ja ahdisteluun liittyvää keskustelua. Toiminnalla nähdään olleen positiivinen vaikutus muihin tapahtumiin tai tapahtumaketjuihin. Kampanjan nähdään nostaneen poliisille tehtyjen ilmoitusten määrää. Vaikuttavuus näkynee pidemmällä aikavälillä, mutta tämä edellyttää vastausten mukaan myös jatkotoimenpiteitä teeman esillä pitämiseksi.

Väkivallan ehkäisytyötä tekevissä organisaatioissa kampanja koetaan merkittäväksi ennalta estävyyden ja yhteistyön kannalta.

Kahdessa vastauksista ilmenee myös, ettei kampanjalla ole vaikutuksia omaan työhön. Tämä näkyy mm. kysymysten tai palautteen puuttumattomuutena. Vaikutusten havaitseminen koettiin haastavaksi siitä syystä, että vastaajat eivät itse tee asiakastyötä.

Yksittäisiin asiakkaisiin ei kampanjalla ollut vastausten mukaan vaikutuksia. Kysymyksessä pyydettiin arvioimaan vaikutusta myös sidosryhmiin. Vastauksista ilmeni kampanjan saaneen osakseen myönteistä huomiota. Sitä kiiteltiin esimerkkinä nopeasta ja joustavasta yhteistyöstä kolmannen sektorin kanssa.

Kysymyksissä pyydettiin pohtimaan yhdessä toteutetun toimintamallin sopivuutta vaikuttavuuden saavuttamiseen ja turvallisuusyhteistyön edistämiseen. Vastauksista nousivat esiin seuraavat pääkohdat.

- yhteistyö
- asiantuntijuus
- viestintä
- kehittämis ehdotukset

Yhteistyötä kuvattiin vastauksissa onnistuneeksi. Resurssien, motivaation, selkeän työnjaon, sekä toimijoiden kesken vallinneen avoimuuden koettiin vaikuttaneen onnistumiseen. Viranomaisten ja järjestöjen yhteistyön sujuminen näkyi aktiivisena toimintana ja sitoutumisena kampanjan toteutukseen. Ongelma koettiin toimijajoukolle yhteiseksi ja julkilausuman takana seistiin yhtenä rintamana. Nopeaksi ja notkeaksi kuvattua kampanjaa ei olisi voitu toteuttaa pelkin viranomaisvoimin. Yhteistyön koordinointia poliisin osalta kiiteltiin aloitteellisuuden, joukkojenhallintakykyjen, sekä aikataulutusten suhteen. Kiitosta sai myös erisuuntaisten näkemysten yhdistäminen.

Toimijajoukon asiantuntijuus ongelman ratkaisemiseksi nostettiin esiin. ”Yhdellä on paras tieto yhdessä asiassa, toisella toisessa” -kommentti kuvaa hyvin asetelmaa, joka ryhmässä vallitsi. ”Täsmätietoa” sekä ”ruohonjuuritason tietoa” hyödynnettiin koko prosessissa.

Laajan toimijajoukon nähtiin tuoneen uskottavuutta viestin sisältöön. Viestinnän vaikutusten nähtiin moninkertaistuneen tämän vuoksi. Monen toimijan näkemyksen kokoaminen yhteiseksi julkilausumaksi koettiin haasteelliseksi. Aktiivinen tiedottaminen, sekä läpimenot mediassa poikivat näkyvyyttä ja julkistamistilaisuus koettiin onnistuneeksi. Kampanjan nähtiin puhutelleen nuoria.

Vastauksista ilmeni myös, että sosiaalisen median kampanjat koetaan haastaviksi, sekä työlaiksi ja niiden vaikutusta ihmisten asenteisiin on hankala mitata. Turvallisuuteen liittyvät kampanjat saatetaan kokea viranomaisten taholta ”imagon kiillottamiseksi” konkreettisten tekojen sijaan. Asenteisiin vaikuttamisen näkökulma vaatii teeman pitämistä esillä tai jopa toisenlaisia viestinnän keinoja (haastattelut, selkeät kannanotot, faktat).

Ryhmän sisäinen viestintä koettiin onnistuneeksi.

Kehittämissuhteissa nähtiin laajoissa yhteiskuntaa koskettavissa asioissa yksittäistä projektia kannattavampana vaihtoehtona jatkuvien toimintamallien muodostaminen. Toimintamallien muodostamisessa ja toiminnassa tulee tehdä yhteistyötä. Kampanjan vaikuttavuuden todentamiseen olisi toivottu etukäteen sovittuja mittareita. Kampanja nähtiin tärkeänä ja hyvänä kokeiluna, mutta toiminnan monistamiseen vaaditaan mittareita.

7.2 #Respect -kampanja paikallisen ongelmaratkaisun työmallin näkökulmasta

7.2.1 Kenttätöiminta

Helsingin poliisin hälytys- ja valvontatoiminnon hälytystehtäviä ja valvontaa suorittavia partioita ohjeistettiin rangaistusvaatimusilmoitusmenettelystä seksuaalisen ahdistelun osalta. Jalkautumistehtävillä kauppakeskuksiin, nuorten kokoontumispaikoille ja joukkoliikenneasemille pyrittiin puuttumaan ennalta estävästi tilanteisiin, joissa saattaisi tapahtua seksuaalirikoksia. Seksuaalisen ahdistelun osalta ensimmäinen partio on se toimija, jolla on mahdollisuus tavoittaa epäilty myös verekseltään ja mahdollisesti ratkaista asia paikan päällä tai kirjata rikosilmoitus asiasta. RikiTrip –kyselyn mukaan tammi – elokuu 2016 aikavälillä partiot kirjoittivat Helsingissä viisi rangaistusvaatimusilmoitusta seksuaalisesta ahdistelusta.

7.2.2 Riskienhallinta

Riskienhallinnassa arvioidaan ongelmaa, sekä sen aiheuttamia heijastusvaikutuksia. Ongelma tunnistetaan, rajataan ja määritetään tavoitetila. Tarvittaessa yhdistetään poliisin kenttätöiminnan, sekä rohkaisevan turvallisuusyhteistyön keinot.

Poliisin ennalta estävän toiminnon esittämän suunnitelman mukainen tavoitetila lähtötilanteessa oli seksuaalirikosten väheneminen ja turvallisuuden lisääminen. Tilanteen kokonaisvaltainen kartoittaminen (ongelman tunnistaminen) vaati yhteistyötä ennalta estävän toiminnon, vakavat henkilöön kohdistuvat rikokset toimintayksikön sekä turvapaikanhakijoiden ja nuorten kanssa työskentelevien yhteistyötahojen kesken. Seksuaalisen ahdistelun heijastusvaikutuksia arvioidessa oli ajantasaisen tilannekuvan luominen tärkeää oikean informaation jakamisen näkökulmasta. Yhteistyötahoilta tuli ehdotus kutsua mukaan myös uhrien parissa työskenteleviä sekä seksuaalivähemmistöjä edustavia tahoja. (Kokousmuistio 27.1.2016.)

Poliisi ei #Respect -kampanjan suunnitteluvaiheessa ei määritellyt suoranaisia riskienhallinnan mukaisia turvallisuustoimia. Puuttumisen keinoista päätettiin mukana olleiden toimijoiden kesken. Ongelmaa ei rajattu, vaan se nähtiin osana yhteiskunnan rakenteita ja toiminnalle ei kehitetty mittareita. Näin ollessa ongelman tunnistamisen ja rajaamisen vaiheesta siirryttiin suunnitelman toteuttamisen vaiheeseen määrittelemättä tavoitetilaa, turvallisuustoimia, tai arviointimenetelmiä.

7.2.3 Rohkaiseva turvallisuusyhteistyö

Toimintasuunnitelman keskeinen tavoite oli koota asiantuntijat luomaan ajantasainen tilannekuva ja ratkaisemaan ongelma omasta toimintaympäristöstä käsin. Poliisi omaksui ”turvallisuuskonsultin” roolin koordinoimalla yhteistä toimintaa. Sen sijaan, että toimijat olisivat toteuttaneet turvallisuustoimenpiteitä omasta toimintaympäristöstään käsin, valikoitui yhdessä toteutettavaksi toimenpiteeksi kampanja. Yhdessä päätetty työnäky yhteiseksi toimintamalliksi oli herättää keskustelua aiheesta ja toteuttaa julkilausuma, jonka taakse kerätään mahdollisimman paljon toimijoita. Toiminta-ajatukseksi muodostui toteuttaa seksuaalisen häirinnän ja vihapuheen vastainen kampanja, jonka tavoitteena oli yhteiskuntarauhan lisääminen. (Kokousmuistio 12.2.2016)

Toimintamallin ollessa kampanja, toimivat toimijat yhdessä, eivätkä itsenäisesti vastuullisina toimijoina omasta toimintaympäristöstään käsin. Kampanja toteutettiin kertaluontoisesti, ja näin ollen ongelmaan pyrittiin vaikuttamaan yhdellä kertaa jatkuvien toimenpiteiden sijasta.

7.3 # Respect –kampanja ennalta estävän toiminnan strategian näkökulmasta

Tässä alaluvussa kuvaan #Respect -kampanjan niitä osa-alueita, jotka sivuavat ennalta estävän toiminnan strategian linjauksia. EET -strategian sisältöjä on käsitelty aiemmin alaluvussa 2.2.2. Kampanjassa sivuttiin kaikkia edellä mainitun strategian linjauksia, pois lukien ennalta estävä lupahallinto.

Poliisin ennalta estävä toiminta on kokonaisvaltaisesti ja tietojohtoisesti suunniteltua, järjestettyä, johdettua ja toteutettua tavoitteellista toimintaa turvallisuuden parantamiseksi ja rikosten torjumiseksi.

Ennalta estävä toiminta on kaikkeen toimintaan poikkileikkaavasti sisältyvä toimintatapa, jota tehdään poliisiorganisaation kaikilla tasoilla. Helsingin poliisissa ennalta estävästä erityistoiminnasta huolehtii hälytys- ja valvontayksikön ennalta estävä toiminto. (Työjärjestys 2016, 1.)

Kampanjassa on toteutettu tietojohtoista poliisitoimintaa hyödyntämällä poliisin järjestelmiä ja hankkimalla ajantasaista tietoa sidosryhmiltä. Toiminta pitää sisällään myös yhteistyötä Helsingin poliisilaitoksen eri toimintayksiköiden välillä. (Toimintasuunnitelma 2016, 2.)

Ennalta estävän toiminnan tehokkuus edellyttää asetetun tavoitteen saavuttamiseksi painopisteiden määrittämistä, kohderyhmien tunnistamista ja toiminnan kohdentamista sekä uusien toimintatapojen löytämistä.

Toimintasuunnitelmassa on asetettu tavoite yleisellä paikalla tapahtuvien seksuaalirikosten vähentämiseksi ja esitetty toimenpide-ehdotus tavoitteellisen yhteistyön toteuttamiseksi. Suunnitelmassa on otettu huomioon yhteistyökumppaneiden asiantuntijuus kohderyhmien tunnistamisessa sekä toimenpide-ehdotuksen tuottamisessa. (Toimintasuunnitelma 2016, 2). Toimintamalliksi valikoitui yhteinen julkilausuma, josta jalostui #Respect -kampanja (Kokousmuistiot 27.1., 12.2.2016).

Ennalta estävän toiminnan vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti poliisihallinnon eri tasoilla toiminnan ohjaamiseksi ja kehittämiseksi.

Helsingin poliisi (laitoksen johtoa myöten) seurasi eri yksiköissään ennen ja jälkeen julkilausuman eri seksuaalisen ahdistelun tilannetta, tilastoja ja pyrki arvioimaan tilanteen kehitystä kesän osalta. Toiminta-ajatuksena oli, että mikäli tilanne olisi mennyt huonompaan suuntaan olisi puuttumiseen ohjattu resursseja.

Ennalta estävä viestintä on aktiivista ja suunniteltua, nostaa esiin turvallisuuteen haitallisesti vaikuttavia ilmiöitä, tiedottaa ennakoivasti ja osallistaa ihmiset vaikuttamaan turvallisuuden edistämiseen.

Turvallisuuteen haitallisesti vaikuttavien ilmiöiden noustessa esiin Helsingin poliisin viestinnän tavoitteena on pohtia millä tavalla asioista viestitään, ja miten laitoksen johtoa voi viestinnässä tukea. #Respect –kampanjassa laitoksen viestinnän rooli oli mm. pohtia minkälaisia viestinnän mahdollisuuksia voidaan hyödyntää, keitä henkilöitä otetaan viestiin mukaan, ja miten viesti saadaan esiin yhteisen- sekä poliisin tavoitteen suunnassa. (Karhumäki 2016.)

#Respect –kampanjassa tavoiteltiin näkyvyyttä median ja sosiaalisen median kautta. Kampanjassa toteutuivat kaikki ennalta estävän viestinnän tavoitteet (aktiivisuus, ilmiöiden nostaminen esiin, ennakoiva tiedottaminen sekä osallistaminen). Komisario Johanna Guessous vastasi tapahtuman tiedottamisesta poliisiin osalta. Tapahtuma-aamuna Guessous oli MTV:n Huomenta Suomi -lähetyksessä puhumassa tapahtumasta yhdessä Helsingin kaupungin turvallisuuspäällikkö Matti Kosken kanssa. Guessousta haastateltiin myös Yleisradioon (Uudenmaan uutiset, Yle X Uutiset, Yle Fem) sekä valtakunnallisiin lehtiin (HS, Hufvudstadsbladet, Ilta Lehti). Eniten julkilausuma sai uutisnäkyvyyttä verkkolehdistä (Yle, HS, Ilta Sanomat, Ilta Lehti, MTV sekä useat maakuntien paikallislehdet. Suomen tietotoimisto (STT) julkaisi kampanjatiedotteen, jota oli käytetty lähteenä yhdessätoista julkaisussa.

Taulukko 4. #Respect verkko- ja yhteisöjulkaisut sekä niiden jaot ja tykkäykset

Verkkolehden tiedotteet	19
Facebook "tykkäykset" verkkolehden yhteydessä	1670
Yle.fi ja MTV.fi uutisjaot	1543
#Respect twiitit (27.4.-3.5.2016)	218
#Respect twiittien tykkäykset	2025
#Respect twiittien jaot	712

Uutisten tai twiittien yhteydessä julkaistujen kommenttien sisällöt olivat pääsääntöisesti positiivisia, mutta mukana oli myös negatiivisia kommentteja kohdistuen turvapaikanhakijoihin. Negatiivisissa kommentteissa oli keskeistä, että vieraat ovat uhka, eikä ahdistelua haluta myöntää asiaksi, johon syyllistyy myös kantaväestö.

Twitterissä tuli julkilausuman ajatus hienosti esiin. Yksittäisten ihmisten lisäksi some -kampanjaan osallistuivat erilaiset yhteisöt, kuten jalkapallon pelaajayhdistys, Rikosseuraamusvirasto, Ihmisoikeusliitto, Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos, Amnesty, Kättilöliitto sekä Mielenterveysseura.

Mediaseurannan tekemiseen käytettiin webnewsmonitor mediaseurantapalvelua, joka kokoaa yhteen kaikki verkkomediassa kirjoitetut uutiset sekä julkaisut annettujen hakusanojen perusteella. Hakusanoiksi valittiin respect, julkilausuma, itsemääräämisoikeus, seksuaalinen ahdistelu ja seksuaalinen häirintä. Palvelu tekee yhteenvedon ja lähettää kerran vuorokaudessa (kello 12.00) tiedot hakujen osumista, tiivistelmän kirjoituksesta sekä sähköisen linkin uutiseen.

Ennalta estävä erityistoiminta edellyttää erikoistuneita, ammattitaitoisia ja motivoituneita osajia, jotka toimivat tiiviissä yhteistyössä muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa ja löytävät uusia toimintatapoja ja kumppaneita vaikuttavuuden saavuttamiseksi.

Toiminnan toteuttamisesta, sekä siihen osallistumisesta ovat vastanneet ennalta estävään erityistoimintaan erikoistuneet poliisit.

Toimintasuunnitelmasta ja kokousmuistioista ilmenee, että kampanjassa on pyritty aktiivisesti kokoamaan yhteen ne toimijat, joilla on asiantuntemusta asiassa, sekä mahdollisuus vaikuttaa kampanjan onnistumiseen omasta toimintaympäristöstään käsin. Toimintaan osallistui myös sellaisia toimijoita, joiden kanssa poliisi ei ollut aikaisemmin tehnyt yhteistyötä.

Ennalta estävässä rikostorjunnassa hankitaan, käsitellään ja jaetaan tietoja, tunnistetaan asiakkaan tarpeet ja vaikutetaan rikoksen teon taustasyihin sekä opastetaan asiakas palveluiden piiriin rikosten ennalta estämiseksi.

Vakavat henkilöön kohdistuvat rikokset toiminto vastasi tiedottamisesta seksuaalirikosten osalta ja seurasi ilmiön kehittymistä poliisin järjestelmien kautta (Turunen 2016).

Ennalta estävässä valvonta- ja hälytystoiminnassa sekä liikennevalvonta- ja liikenneturvallisuustyössä tehdään yhteistyötä keskeisten toimijoiden kanssa ja kohdennetaan aktiivista toimintaa tietojohtoisesti.

Hälytys- ja valvontatoimintalinjan partioille ohjeistettiin rangaistusvaatimusilmoitus menettelyä seksuaaliseen ahdisteluun puuttumisessa. Paikkoihin, joissa ahdistelua voitiin olettaa esiintyvän, kohdennettiin valvontaa.

8. POHDINTA

Luvussa pohditaan yhteistoimintaa ja kampanjan vaikuttavuutta toimijoiden, sekä rikostilastojen näkökulmasta. Luvussa esitetään myös näkökulmia siitä, miksi POR - työmalli sopii ennalta estävän strategian suuntaiseksi työkaluksi.

8.1 Yhteistoiminta ja vaikuttavuus

Toimiva verkosto voi parhaimmillaan toimia voimavarana, innovaattorina sekä edesauttajana osallistamisessa. Toiminta alkaa yhteisestä visiosta ja luottamuksesta. Resursseja ja tietoa jakamalla verkosto voi saavuttaa uutta tietoa ja oppimista. Työskentelyn kautta asiantuntijuus kehittyy entisestään, sosiaalinen pääoma karttuu ja syntyy uudenlaista osaamista. (Helminen 2015,14-15.) Yhteisen vision luominen, asiantuntijuus ja osaamisen kehittäminen on keskeistä myös pakallisen ongelmaratkaisun työmallissa. Osaaminen rohkaisee toimijoita toimimaan omassa toimintaympäristössään.

Kyselyssä yhteistyötä kuvattiin onnistuneeksi. Esiin nostettiin resurssi, motivaatio, asiantuntijuus, selkeä työnjako, avoimuus, sitoutuminen, sekä aktiivinen toiminta. Ratkaistava ongelma ja toiminnan visio koettiin yhteiseksi.

Kokemusteni perusteella toimijajoukon aktiivisuus ja asiantuntijuus erosivat merkittävästi aikaisemmin tekemästä verkostoyhteistyöstä siinä, että ongelmaan haettiin poikkeuksellisen tehokkaasti ratkaisua ja toiminnasta otettiin aktiivisesti vastuu toimijajoukon kesken. Ongelmaa ei yritetty missään vaiheessa ulkoistaa toimijajoukon ulkopuolelle. Projekti eteni tehokkaasti, kaikkien osallistuessa prosessin eri vaiheisiin. Johtopäätökseni on se, että yhteistyö projektin toteuttamisen näkökulmasta oli onnistunutta, ja ihmiset sitoutuneita.

Vaikuttavuuden arviointi osoittautui kompastuskiveksi. Projektissa oli selkeä tavoite vaikuttaa siihen, että kukaan ei joutuisi fyysisen tai sanallisen seksuaalisen häirinnän tai ahdistelun kohteeksi. Tässä tutkimuksessa arvio vaikuttavuudesta jätettiin toimijoiden näkemykseksi. Mittareina toimivat medianäkyvyys sekä rikostilastot, mutta toimijoille ei luotu mittareita arvioida onnistumista oman työnsä näkökulmasta. POR- työmallissa ajatuksena on määrittää realistinen tavoitetila, sekä seurata ja arvioida tuloksia. Nollatoleranssi seksuaalisen häirinnän ja ahdistelun suhteen on täysin realistinen tavoite. Tavoitteen toteutumista on mahdollista tutkia vaikuttavuuden arvioinnin tai arviointitutkimuksen keinoin.

Toimijoiden näkökulmasta kampanjan arvioitiin vaikuttaneen yleisen tietoisuuden lisääntymiseen sekä lisänneen julkista keskustelua aiheesta. Toiminnalla nähtiin olleen positiivinen vaikutus myös muihin tapahtumiin ja tapahtumaketjuihin. Voidaan todeta toiminnalla (interventio) olleen vaikutusta tietoisuuden lisäämiseen ja yleiseen keskusteluun. Sitä, onko tietoisuuden lisäämisellä ja keskustelulla ollut vaikutusta siihen, että kukaan ei joutuisi seksuaalisen häirinnän tai ahdistelun kohteeksi, ei voida todentaa.

Ylikomisario Turusen mukaan ”viestinnän rooli on merkittävä piilorikollisuuden esiin tuomisessa, ja julkisen keskustelun rooli on tärkeä yleisen tietoisuuden parantamisessa”. Julkaisutapahtumalla saavutettiin laaja mediahuomio. Merkittävää viestinnän näkökulmasta oli, että kampanjan ennakkotiedote ylitti STT:n uutiskynnyksen ja kampanja sai laajaa

näkyvyyttä televisiossa, sekä printtimediassa. Some -kampanjan verkko- ja yhteisöjulkaisuja, sekä niiden ”jakoja” ja tykkäyksiä oli yhteensä 6287 kappaletta. Suhtautuminen kampanjaan oli positiivista muutamia yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Voidaan todeta, että kampanjan avulla on tavoitettu ihmisiä tavoitteen suunnassa ja julkaisutapahtumassa heitä on osallistettu seksuaalisen häirinnän ja ahdistelun vastaiseen työhön.

8.2 Rikostilastot ja piilorikollisuusongelma

Seksuaalinen ahdistelu on ollut kriminalisoitua jo ennen 1.9.2014 voimaantullutta lakia. Aikaisemmin tekotavaltaan ahdistelun kaltaiset teot on kirjattu poliisin järjestelmiin kunnianloukkauksina. Seksuaalisen ahdistelun rikosnimikkeen tultua voimaan, Helsingin poliisissa ei tehty erityisiä toimenpiteitä ennaltaehkäisyssä tai puuttumisessa ilmiöön, koska ahdistelutapausten määrä oli vähäinen, sekä muita yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen erityisesti vaikuttavia seikkoja, ei tullut poliisin tietoon.

Loka - joulukuussa 2015 havaittiin rikosilmoitusten lukumäärässä merkittävä muutos, jolloin kolmen kuukauden aikana tehtiin Helsingin poliisille 38 ilmoitusta seksuaalisesta ahdistelusta. Tätä aikaisemmin oli ilmoituksia tehty yhteensä kolmentoista kuukauden aikana (rikosnimikkeen voimaantulosta - syyskuun 2015 loppu) 34 kappaletta.

Kampanjan valmistelun aikana (tammi-huhtikuu 2016) poliisille tulleiden ilmoitusten lukumäärä oli 51. Näistä ilmoituksista 12 liittyi uuden vuoden tapahtumiin, jotka saivat suurta huomiota ja heikensivät julkisesta saatujen havaintojen mukaan turvallisuuden tunnetta. Edellisenä vuonna ilmoituksia oli tehty samalla aikavälillä yhdeksän, joten kasvu oli merkittävä edellisvuoteen verrattuna.

#Respect -kampanjan jälkeen seksuaalisesta ahdistelusta tehtyjen rikosilmoitusten lukumäärä oli 39 (touko – elokuu 2016). Edellisen vuoden vastaava ilmoitusmäärä oli 12. Edellä tarkasteltuna ajankohtana poliisin tietoon ei tullut rikosilmiöön aikaisemmin poikkeavuuksina liittyneitä seikkoja, kuten paikkoja joissa ahdistelua tapahtuisi säännönmukaisesti tai, että tekotapa tai epäilty / epäillyt olisivat samoja (vrt. uuden vuoden tapahtumat Helsingissä). Voidaan todeta ahdistelua tapahtuvan sattumanvaraisesti ympäri Helsinkiä. Rikosilmoitusten määrä on kohonnut verrattuna edelliseen vuoteen.

Oletan ilmoitusten lukumäärän lisääntymiseen vaikuttavan poliisin ja toimijoiden aktiivinen viestintä, jota #Respect -kampanja edusti. Helsingin poliisi kehotti 2.12.2016 julkisuudessa kaikkia seksuaalisen ahdistelun kohteiksi joutuneita tekemään rikosilmoituksen asiassa (Heidi Lämsä 2015). Tämän jälkeen seksuaalinen ahdistelu on ollut havaintojeni mukaan säännöllisesti uutisoinnin, sekä keskusteluiden aiheena. Monenkirjavassa uutisoinnissa on ollut keskeistä, että se ei ole uhreja syyllistävää. Näkemykseni mukaan keskustelu on lisännyt tietoisuutta, että ahdistelu on rangaistavaa ja asiasta voi tehdä rikosilmoituksen. Vaikka poliisille tehtävistä ilmoituksista ei voi suoranaisesti selvittää, onko yleisellä keskustelulla ollut vaikutusta ilmoitusten tekemiseen, oletan sen vaikuttaneen ilmoitusten lisääntymiseen.

Ilmoitusten lukumäärään lisääntymiseen voi osaltaan vaikuttaa myös, että Helsingin poliisissa on ohjeistettu henkilökuntaa rikosnimikkeestä, ilmoitusten kirjaamisesta, sekä rangaistusvaatimusilmoitus menettelystä. Tammi – elokuu 2016 aikavälillä partiot kirjjasivat viisi rangaistusvaatimusilmoitusta seksuaalisesta ahdistelusta.

Seksuaalinen ahdistelu tai häirintä eivät ole uusia ilmiöitä kampanjaan osallistuneiden toimijoiden mielestä, sekä tutkimusten valossa. Asiaa on tutkittu valtakunnallisen poliisibarometrin avulla vuodesta 1999 lähtien. Lokakuussa 2016 julkaistu poliisibarometrin mukaan seksuaalisen ahdistelu ja väkivalta huolestuttaa 78%:a vastaajista erittäin (50%), tai melko paljon (28%) (Sisäministeriö 2016, 62). Valtakunnallisessa kouluturvallisuuskyselyssä häirintään ja ahdisteluun liittyviä kysymyksiä on kysytty vuodesta 2013 lähtien.

Piilorikollisuuden näkökulmasta tilanne on huolestuttava. Vuoden 2015 kouluturvallisuuskyselystä ilmenee, että 22 784 nuorta ilmoittaa kokeneensa seksuaalista väkivaltaa ”toistuvasti” tai ”joskus”. Vaikka kysymykset perustuvat nuoren henkilökohtaiseen kokemaan, eikä suoraa johtopäätöstä todellisuudessa tapahtuneiden rikosten lukumäärästä voida tehdä, on lukumäärä todella huolestuttava. Poliisin tulostietojärjestelmä (PolStat) ilmoittaa seksuaalisista ahdisteluista tehtyjen ilmoitusten lukumääräksi vuoden 2015 osalta 284, ja kaikkien seksuaalirikoksista tehtyjen ilmoitusten määräksi 2991. Näiden lukumäärien valossa voidaan olettaa, että vaikka nuorten kokemukset asiasta eivät aina täyttäisikään rikoksen tunnusmerkistöjä, ilmenee tutkimuksesta seksuaalirikoksiin liittyvä piilorikollisuusongelma (havaitsematta jääneet rikokset, poliisille ilmoittamatta jätetyt tapaukset sekä ei-rikoksina rekisteröidyt tapaukset).

8.3 POR -työmalli ennalta estävän strategian suuntaisena työkaluna

Opinnäyteyössä on tarkasteltu paikallisen ongelmaratkaisun työmallin keinoin toteutettua kampanjaa. Kampanjan osa-alueet, jotka ovat toteutuneet ennalta estävän strategian suunnassa on kirjattu alalukuun 7.2. Mikäli arviointiperusteena käytettäisiin ainoastaan sitä, kuinka moni strategian linjauksista täyttyy #Respect –kampanjan toteutuksessa, voidaan sanoa, että paikallisen ongelmaratkaisun työmalli sopii erinomaisesti strategian suuntaiseksi työkaluksi.

Kampanja on kuitenkin vain yksi paikallisen ongelmaratkaisun työmallin avulla toteutettu turvallisuustoimenpide, eikä se täyttänyt kaikilta osin niitä vaatimuksia, joita riskienhallintaan ja rohkaisevaan turvallisuusyhteistyöhön kuuluu. Toiminta-alue (koko Helsinki) on tulosten arvioinnin kannalta haastava, työn tulos jäi abstraktiksi ja mittaristo toimijoiden näkökulmasta epäselväksi. POR –työmalli toimi kuitenkin viitekehyksenä, jota toteuttamalla prosessi eteni, ja turvallisuusyhteistyön itsessään voidaan todeta toimineen. Se, että toimijat valitsivat itse toimintamalliksi kerralla toteutettavan kampanjan pidempiaikaisen toimenpiteen sijaan, on hyvä esimerkki uusien toimintamallien luomisesta ja kokeilemisesta käytännössä. Ennakkoluulottomat ja yksilölliset ratkaisut on koettu hyväksi Yhdysvalloissa (vrt. S.A.R.A.). Uusia toimintatapoja peräänkuuluttaa myös EET –strategia.

Toiminnan valtakunnallinen yhtenäistäminen on yksi strategian tavoitteista. POR –työmalli on hyödynnettävissä erilaisten alueellisten ongelmien ratkaisemiseksi. Olen perehtynyt useisiin ennalta estävän toiminnan ratkaisuihin opinnäytetyötä tehdessäni. Useissa niissä pohditaan, miten poliisin eri toiminnoissa voidaan tehdä ennalta estävää toimintaa. Tämä pohdinta on arvokasta ennalta estävän toiminnan ajattelumallin jalkauttamiseksi poikki koko poliisin hallinnon. POR –työmallin toimivuus tulee esiin siinä, että näiden toteuttavien projektien kautta poikkihallinnolliset, ennalta estävän strategian suuntaiset toimenpiteet ja havainnot tulevat koordinoitusti hyödynnettyä alueen turvallisuutta edistävän tavoitteen suunnassa.

Käytän esimerkkinä henkilöön kohdistuvat vakavat rikokset – toiminnon ylläpitämää tilannekuvaa seksuaalisesta ahdistelusta. Toiminnolla on ajantasainen tieto siitä, missä rikoksia tapahtuu, kenen toimesta, mihin aikaan ja ketä kohtaan. Ennalta estävän toiminnon näkökulmasta tehtävänä ei ole vaikuttaa valvonnan keinoin rikosten vähenemiseen, vaan lisätä kiinnijäämisriskiä, ja vähentää rikosten houkuttelevuutta, paljastamalla ja selvittämällä niitä. On tärkeää, että kun rikosilmiössä tapahtuu muutoksia, ne nostetaan esiin, ja varmistetaan siitä, että asiassa toimitaan. #Respect –kampanjassa toiminto huolehti osaltaan siitä, että poliisilla on ajantasainen tilannekuva seksuaalisten ahdisteluiden tilanteesta. Tätä tilannekuvaa hyödynnettiin poliisin tiedottamisessa, kampanjan suunnittelussa ja seurannassa sekä hälytys- ja valvontapartioiden valvonnan kohdentamisessa. Näin toimien POR –työmallin toteuttamisessa, sekä ennalta estävässä toiminnassa oli poliisista mukana Helsingin poliisilaitoksen johto, viestintä, henkilöön kohdistuvat vakavat rikokset-, hälytys- ja valvonta-, sekä ennalta estävä toiminto.

Käytännössä POR –työmallia voi toteuttaa kuka tahansa organisaation kaikilta tasoilta. Lähipoliiseilla on olemassa hyvät alueellisten toimijoiden verkostot, ja kokemusta ennalta estävästä erityistoiminnasta. Heidän alueellista asiantuntijuuttaan kannattaa hyödyntää, tai vastuuttaa turvallisuusongelmien ratkaisua heille. Strategiassa ennalta estävä erityistoiminta edellyttää tekijöiltään laaja-alaista turvallisuusosaamista, ja kykyä tehdä yhteistyötä. Tätä osaamista vaaditaan myös POR –työmallin toteuttamisessa.

Koulujen kanssa toteutettavaan yhteistyöhön POR -työmalli soveltuu erinomaisesti. Kun koulussa ilmenee jokin poliisin läsnäoloa vaativa turvallisuusongelma, selvitetään ongelman laatu, ja vastuutetaan oikeat toimijat ongelman ratkaisemiseksi. Koulumaailmassa moniammatillisen yhteistyön (vrt. Ankkuri –malli) merkitys korostuu. Mikäli ongelma koskettaa koko koulua (esim. kiusaaminen, pahoinpitelyt, varkaudet tai vahingonteot) voidaan keinovalikoimaan ottaa laillisuuskasvatus, ja tarvittaessa pitää laillisuuskasvatustunteja, vaikka koko koululle. POR –idea on kuitenkin, että poliisi menee koululle vasta silloin, kun puuttumiseen tarvitaan poliisin ammattitaitoa, eikä koulu pysty ratkaisemaan turvallisuusongelmiaan itse. Helsingissä on havaittu, että yhdessä toimiminen on valmentanut, sekä rohkaisut koulujen henkilökuntaa hoitamaan sellaisia turvallisuusongelmia itse, joihin on ennen pyydetty poliisia paikalle.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Alueellisen tilannekuvan muodostamiseen sekä turvallisuusongelmien ratkaisuun poliisi tarvitsee toistuvasti keskeisten kumppaneiden, alueiden asukkaiden, sekä muiden viranomaisten apua. Olen vakuuttunut, aiheeseen laajemmin perehdyttyäni, että paikallisen ongelmaratkaisun työmalli on ratkaisu ennalta estävän toiminnan strategian asettamiin haasteisiin. Alueellisesti toimintamallia voidaan hyödyntää missä tahansa, ja rakenteet mallin toteuttamiseen, ovat jo olemassa. Mallin toteuttaminen yhteistyössä alueen toimijoiden sekä kansalaisten kesken yhdenmukaistavat poliisin toimintaa sekä takaavat kansalaisille tasapuolista palvelua alueelliseen turvallisuuteen liittyvissä asioissa. Parhaimmillaan ihmiset oppivat ottamaan vastuuta itsenäisesti niistä turvallisuusongelmista, joiden ratkaisemiseksi ei tarvita poliisia.

Poliisin resurssien niukkuuden näkökulmasta POR –työmallin toteuttamista syntyy synergiaetua. Samankaltaisen projektin toteuttaminen on resurssien näkökulmasta mahdollista missä tahansa poliisilaitoksella. #Respect –kampanjassa poliisi toimi aloitteen tekijänä ja kokosi toimijat yhteen. Tämän jälkeen kaikkien toimijoiden toiminnalliset- sekä osaamisen resurssit olivat yhteisessä käytössä. Poliisin resursseista julkaisutapahtumassa tarvittiin viiden konstaapelin työpanosta viiden tunnin ajan. Helsingin laitoksen viestinnän avulla kampanjalle luotiin sisältö, visuaalinen ulkoasu, sekä tiedote. Hälytys- ja valvontapartioiden osalta ilmiöiden, maalikohteiden ja häiriökäyttäytymisen seuranta on osa perustehtävää. Rikoksiin ja häiriöihin puututaan tilanteiden edellyttämällä tavalla.

Havaitsin Helsingin poliisin ennalta estävällä toiminnolla, sekä muiden poliisitoimintojen edustajissa sitä, että kampanjaan suhtauduttiin ammattimaisen toiminnan lisäksi myös tunteella. Kuuntelin intensiivisesti mielipiteitä siitä ”onko seksuaalisen ahdistelun vastaisesta kampanjasta hyötyä vai ei” tai ”onko poliisin osallistuminen tämän kaltaiseen toimintaan tarkoituksenmukaista”. Näin ollen voidaan todeta, että kampanja herätti keskustelua ja ajatuksia, myös poliisin keskuudessa. Useimmat kommentteista olivat sen suuntaisia, että #Respect –kampanjaan osallistuminen ei kuulu poliisin tehtäväkenttään tai, että poliisin ei tule ottaa osaa tämänkaltaiseen toimintaan. Ahdisteluun puuttuminen koettiin mielekkääksi sen jälkeen, kun asiasta oli annettu selkeä ohjeistus.

Jäin pohtimaan, mikä on yksittäisen poliisimiehen mielipiteen merkitys? Voiko henkilökohtainen mielipide vaikuttaa siihen, ottaako hän osaa toimintaan, vai ei? Tuleeko kaikki, aiheesta riippumatta, velvoittaa osallistumaan uudenlaisiin toimintatapoihin ja malleihin organisaation linjausten edellyttämällä tavalla. Poliisin tulee rikoksia torjuessaan ja turvallisuutta parantaessaan seistä yhtenä rintamana. Ilmiöön puuttumisesta, sekä uusien toimintamallien suunnittelemisesta, kokonaisuuden hallinnasta ja seurauksista vastaavat esimiehet. Tämä koskee myös ennalta estävän toiminnan jalkauttamista poliisiorganisaation kaikille tasoille. Esimiesten tehtävä on arvioida valitun toimintamallin vaikutuksia myös suhteessa poliisin toimintaan ja julkisuuskuvaan.

Ennalta estävän toiminnan strategian mukaisesti rikosten erityispiirteitä tulee tunnistaa. Alueellisia turvallisuutta kohtaavia ongelmia tulee pohtia myös kokonaisrikollisuuden (ilmi- ja piilorikollisuus) näkökulmasta eikä pelkästään poliisin tietoon tulevien ilmoitusten valossa. Seksuaalirikoksiin liittyy piilorikollisuusongelma. Poliisibarometrin tuloksista ilmenee, yli puolen vastaajista olevan huolestuneita seksuaalisesta väkivallasta tai ahdistelusta. Näen, että aktiivinen puuttuminen seksuaalirikollisuuteen liittyviin ilmiöihin parantaa kansalaisten turvallisuuden tunnetta, linjassa poliisin tavoitteiden kanssa.

Poliisin tulee ottaa osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun. Valtakunnallinen ja paikallinen viestintä on yksi strategiatyön tavoitteista. Paikallisen ongelmaratkaisumallin toteuttaminen parantaa poliisin alueellista tilannekuvaa ja tiedon avulla voidaan tukea viestinnän toimintaa niin, että yhteiskunta pystytään kohtaamaan turvallisuutta edistävällä tavalla. Sosiaalisesta mediasta tehtyjen havaintojen mukaan, #Respect –kampanja toi poliisille pelkästään positiivista julkisuutta.

Ennalta estävän toiminnan seurannan ja arvioinnin haaste on luoda toiminnalle yhdenmukaiset mittarit. Paikallisen ongelmanratkaisun työmallia toteutettaessa tulee toimenpiteiden ja tavoitteiden lisäksi pohtia, miten tuloksia mitataan. Ennen – jälkeen – asetelmaa sekä syy – seuraussuhdetta tulee pystyä arvioimaan ja mittareista tulee sopia toimenpiteiden suunnittelun yhteydessä. Ennalta estävää toimintaa tulee mitata tai arvioida siinä missä muutakin poliisin toimintaa. Koska toimintamallit ovat yksilöllisiä, sekä vaihtelevia, tulee mittareidenkin pystyä vastaamaan tähän tarpeeseen. Näen, että toiminnan arvon osoittamisella kunnollisten mittareiden avulla, pystytään vaikuttamaan myös ennalta estävän toiminnan arvostukseen.

Arviointitutkimuksen näkökulmasta (mikä toimii, kenelle, missä) voidaan pohtia olisiko #Respect –kampanja toiminut jossain muualla eri tavoin. Koulumaailmaan tarvitaan kouluturvallisuuskyselyn perusteella nopeita interventioita. Nuorten kokemaan seksuaaliseen väkivaltaan täytyy puuttua. Voisiko kampanjan osoittaa kouluihin ja arvioida kampanjan vaikutuksia rajatummassa ympäristössä ja tutkimalla ennen – jälkeen asetelmaa? Välittyisikö kampanjan viesti paremmin pienellä paikkakunnalla, yhdistämällä kaikki kunnan viranomaiset, yhdistykset, sekä toimijat asian taakse?

Jatkotutkimuksen aiheena näen arviointitutkimuksen, jossa tutkitaan koulumaailmaan suunnatun #Respect –kampanjan vaikutuksia. Tutkimuksessa voi oppilaille tehdä ennen – jälkeen –kyselyn sekä hyödyntää kouluterveyskyselyn vastauksia. Tutkimukseen voidaan ottaa mukaan myös verrokkikouluja. Arviointitutkimusta voidaan tehdä toiminnan arvon osoittamisen näkökulmasta. Nuorten kohtaaman seksuaaliseen väkivaltaan kohdistuva interventio on itsessään arvokasta, mutta paikallisen ongelmaratkaisumallin hyödyntäminen, sekä huolellisesti suunnitellut mittarit intervention onnistumisen arvioimiseksi, edistäisivät strategiatyötä suunnassa, jossa ennalta estävän toiminnan tuloksia, sekä arvoa voidaan paremmin osoittaa.

LÄHTEET

Hallituksen esitys 216/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta.

Heikkinen, Pekka 2016: Tarkastaja poliisihallitus. Puhelinhaastattelu 15.8.2016

Helminen, Laura, 2015: ”Kyllä yhteistyö on valttia” – yhteistyö kehittämisverkostossa Vieraskielisenopetuksen kehittämishankkeen arviointitutkimus. Tampereen yliopisto. Pro – Gradu tutkielma. Luettavissa:

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98012/GRADU-1443094950.pdf?sequence=1>. Luettu 5.10.2016

Helsingin poliisilaitos 2016: Ennalta estävän toiminnon työjärjestys. Sisäinen lähde.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008: Tutki ja kirjoita. 13.-14., osin uudistettu painos, Tammi.

Holmila, Marja 2002: Asuinalue ja päihdehaitat. Arviointitutkimus ehkäisevästä paikallistoiminnasta Tikkurilassa ja Myllypurossa. Stakes. Tutkimuksia 122. Helsinki.

Hoover, Larry T 2014: Police Crime Control Strategies. Delmar. 12.edition. USA

Hyyryläinen, Antti 2012: Poliisin ennalta estävän toiminnan kehittäminen. Leppävaara, Laurea - ammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Karhumäki, Leena 2016: Helsingin poliisilaitoksen viestintä. Puhelinhaastattelu 27.9.2016.

Kivimäki, Hanne & Halme, Nina 2016: Nuoret kokevat runsaasti seksuaalista häirintää. Haaste 2016:2, 7-9.

Korander, Timo 2014: Rikottujen ikkunoiden nollatoleranssi. Tutkimus New Yorkin rikostorjunnan uuskonservatismi-mallista Suomessa. Turun yliopiston julkaisuja. Väitöskirja. Turku.

Laitinen, Ahti & Aromaa, Kauko 2005: Rikollisuus ja kriminologia. Tampere, Vastapaino

Lämsä, Heidi 2015: Helsingin poliisi vetoaa: Ilmoittakaa aina lievältäkin tuntuvasta seksuaalisesta ahdistelusta. Helsingin Sanomat.fi. Luettavissa:

<http://www.hs.fi/kaupunki/a1449028692686> Luettu 8.10.2016

Paasio, Petteri 2003: Vaikuttavuuden arvioinnin rakenne ja mahdollisuus sosiaalialalla. Stakes. FinSoc työpapereita 3/2003. Luettavissa:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77070/Tyopapereita3_03.pdf?sequence=1. Luettu 5.10.2016

Pawson, Ray & Tilley, Nick 1997: Realistic Evaluation. London. Sage Publications.

Peak, Kenneth J. & Glensor, Ronald W. 1996: Community Policing & Problem solving – strategies and practices. 2nd edition. Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey. U.S.A.

Poliisihallitus 2010: Lähipoliisitoiminnan strategia: Lähipoliisitoiminnan ja turvallisuusyhteistyön kehittämisen strategiset linjaukset ja tavoitteet 2010. 1/ 2010.

Luettavissa:

https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/14774_Lahipoliisitoiminnan_strategia_verkkoversio.pdf?a59fead0ef34d288. Luettu 2.8.2016.

Poliisin tulostietojärjestelmä PolStat 2016: kuutio rikokset. Luettu 7.9.2016.

Rossi, Peter H. & Freeman, Howard E. 1993: Evaluation: A systematic approach. 5th edition. London. Sage Publication.

Sainio, Maria 2012: Poliisin ennalta estävän toiminnan nykytila. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Sisäministeriö 2014: Poliisin ennalta estävän toiminnan strategia vuosille 2014 – 2018. Sisäministeriön julkaisuja 2/2014. Sisäinen turvallisuus.

Luettavissa: <http://www.intermin.fi/julkaisu/022014>. Luettu: 2.8.2016

Taponen, Jari 2016: Ylikomisario Helsingin poliisilaitos – ennalta estävän toiminnon johtaja. Haastattelu 16.8.2016

Tonteri, Joni 2014: Näkökulmia ennalta estävään toimintaan Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella 2014. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Turunen, Jonna 2016: Ylikomisario Helsingin poliisilaitos -vakavat henkilöön kohdistuvat rikokset toiminnon johtaja. Haastattelu 10.6.2016.

Tylli, Jukka 2016: Ennalta estävän toiminnan kehittäminen Kaakkois-Suomen poliisilaitoksessa. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Värri, Satu 2015: Turvallisuussuunnittelu ja verkostomainen toiminta, Tampere, Yliopisto. Pro Gradu – tutkielma. Luettavissa: <https://tampub.uta.fi/handle/10024/96817>. Luettu 15.8.2016

MUU AINEISTO (aineisto tutkijan hallussa):

Guessous, Johanna, Taponen, Jari 2016: Yleisellä paikalla tapahtuvien seksuaalirikosten vähentäminen -toimintasuunnitelma. Helsinki.

Guessous, Johanna 2016: Yhteistoimintakokousten pöytäkirjat 1-4.

Poliisin ennalta estävän toiminnan valtakunnallinen hanke 2016: Koulutusmateriaali. Helsinki.

OVATKO #RESPECT - KAMPANJAN VAIKUTUKSET ILMENNEET ARJEN TYÖSSÄSI? JOS ON, NIIN MITEN?

Voit esimerkiksi kuvata havaintojasi mahdollisista muutoksista tai vaikutuksista ihmisten asenteisiin, käyttäytymiseen, tms. Voit myös pohtia tilannetta edustamasi organisaation näkökulmasta.

MITEN KAMPANJA ON OTETTU VASTAAN ASIAKASKUNNASSASI?

Esimerkiksi asiakkaiden yhteydenotot kampanjan tiimoilta, asiakkaiden kommentit kampanjasta tai kampanjan huomiointi sidosryhmissäsi?

ONKO PROJEKTIN KALTAINEN TOIMINTAMALLI MIELESTÄSI SOPIVA VAIKUTTAVUUDEN SAAVUTTAMISEKSI TAI TURVALLISUUSYHTEISTYÖN EDISTÄMISEKSI? MIKSI?

Esimerkiksi mitkä ovat projektin onnistumisen / epäonnistumisen avaintekijöitä? Oletko kokenut yhteistyön mielekkääksi? Kehittämisehdotuksia?

Kampanjaan osallistuneet yhteistyötahot

Helsingin kaupunki

Aseman Lapset ry

Nytkis ry

Naisasialiitto Unioni

Pakolaisneuvonta ry

Nuorten Exit

Maahanmuuttovirasto

Tukinainen ry

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Kirkon Ulkomaanapu

Naisten Linja

Monika-Naisten liitto ry

Al-Biir Lähimmäisenapu ry

Väestöliitto / Nuorten toiminnot

Helsingin Diakonissalaitos

Luona Oy

Monik ry

Helsingin poliisilaitos

